

**EMAKUMEZKO ETA GIZONEZKOEN
EGOERAREN GAINEKO DATUAK
BIZKAIA 2001**

**Eider Alkorta Elorza
Arantxa Elizondo Lopetegi
Eva Martínez Hernández
Ainhoa Novo Arbona**

Politika Zientziaren eta
Administrazioaren Saila

AURKIBIDEA

Hitzaurrea	1
1. Biztanleria	3
2. Enplegua eta Lana	10
3. Gizarte bazterkeria eta gizarte eta erkidego mailako zerbitzuak.....	21
3.1. Pobrezia	21
3.2. Bortizkeria	23
3.3. Gizarte eta erkidego mailako zerbitzuak eta osasun zerbitzuak.....	26
3.4. Osasuna	29
3.5. Bazterketako beste esparru batzuk	32
4. Kultura, Aisia eta Kirola.....	34
4.1. Kultura eta aisia.....	34
4.2. Kirola.....	37
5. Hezkuntza eta Informazioaren Gizartea	45
5.1. Hezkuntza.....	45
5.2. Informazioaren Gizartea.....	47
6. Garraioak	50
7. Partaidetza politikoa	52
7.1. Erakundeak	52
7.2. Alderdi Politikoak eta Sindikatuak.....	55
7.3. Gizarteko Partaidetza	5

EMAKUMEZKOEN ETA GIZONEZKOEN EGOERAREN GAINEKO DATUAK BIZKAIA 2001

HITZAURREA

Erabakiak hartzean eta politika publikoak planifikatzean ezinbestekoa da alde zuretik informazio oinarri egoki baten fasea igarotzea konponbiderik onenak azaldu ahal izateko. Horregatik, egungo erakunde publiko guztientzako oinarritzako eta nahitaezko kontua da datu kopuru nahikoak eskura izatearen beharra, datu sinisgarri eta kasu bakoitzean bilatzen diren helburu zehatzetarako egokiak alegia. Informazio iturri ugari eta desberdinak izatea da hain zuzen ere egungo gizartearen ezaugarrietako bat. Zentzu honetan, politika publikoak osatzerakoan dugun lehen eginkizuna erabakiaren xedera hurbiltzeko behar diren datuak biltzea da. Dagoeneko diren datuak batzeaz gain, beharrezkoa da gizarte, ekonomia, kultura eta politikako errealitatearen alderdi aldakor guztiak gero eta hobeto jasoko dituzten adierazle berriak etengabe ekoiztea.

Gizartearen bilakaerak, beste aldetik, arazo berriak sorrarazten ditu etengabe, lehentasunetara txertatu eta agenda politikoaren edukia eraldatu eta handitzen dituztenak. Duela zenbait hamarkada sortutako lehentasun horietako bat, zalantzarik gabe, emakumezko eta gizonezkoen arteko ezberdintasunaren gainekoa izan zen.

Sexuarengatiko bereizkeriarik bazela eta herri botereek arazo horretan zuten erantzukizuna onartu zenetik, berdintasuneko herri politikak ezartzen hasi ziren. Prozesu horrek emakumezkoen eta gizonezkoen egoera eta bizi baldintza ezberdinen inguruko informazio ekoizpen itzela ekarri zuen. Aurrerapen argi eta garbi horiek izan arren, gaur egun oraindik ere, sarritan, zaila izaten da sexuen arabera bereizita dauden eta emakumezkoen eta gizonezkoen arteko gizarte alorreko ezberdintasunen esparruen adierazgarri eta erakusgarri diren aurkitzea.

Gabezia hori nolabait arintzearen, txosten honek Bizkaiko Lurralde Historikoaren kasuan pertsonen bizitzaren alderdi ezberdinen gainean sexuen arabera bereizitako datuen bilduma sistema eskaini nahi du. Lan taldea Eider Alkorta, Ainhoa Novo, Eva Martínez eta Arantxa Elizondok osatzen dute, Euskal Herriko Unibertsitateko Politika Zientzia eta Administrazio Saileko irakasle eta ikerlariak denak. Ikerketan erabilitako metodologia bigarren mailako iturriak erabiltzean oinarritzen da batez ere, alegia, gehienak lehendik dauden datuak dira, erakundeen iturri ezberdinetatik datozenak. Hala ere, zenbait kasutan, informazioa lehen mailako iturrietatik zuzenean jaso da eta, beraz, datuak ikerketa honetarako beren beregi egindako lanaren emaitza dira.

1. BIZTANLERIA

Bizkaiko Lurralde Historikoak guztira 1.132.729 biztanle dauzka, 2000 urteko datuen arabera. Herritarren sexuen arabera banaketak emakumeen alde egiten du pixka bat, azkeneko datuek diotenez, emakumezkoak %51.4 eta gizonezkoak %48.6 baitira, alegia, Bizkaian 581.84 emakume eta 550.880 gizon bizi dira. Datuen bilakaerak erakusten du 1975tik hona 20.000 pertsona baino pixka bat gehixeago murriztu dela biztanleria. Aipatu behar da gizonezkoen kopuruaren jaitsiera nabarmenagoa izan dela, zeren gizonezkoak ia 20.000 gutxiago baitira, eta emakumezkoak, ordea, ez baitira 3000 gutxiago izatera iristen.

1.1 Taula.- Biztanleriaren bilakaera sexuaren arabera Bizkaian, 1975-2000 tartean

	Guztira	Emakumezkoak		Gizonezkoak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
1975	1.154.758	584.733	50.6	570.025	49.4
1980	1.189.227	601.603	50.6	587.624	49.4
1985	1.182.426	600.744	50.8	581.682	49.2
1990	1.155.968	589.961	51.0	566.007	49.0
1996	1.140.288	585.273	51.3	555.014	48.7
2000	1.132.729	581.849	51.4	550.880	48.6

Iturria: INEBASE /00/1/1eko biztanleriaren zenbakiak

Biztanleak adin multzoka banatuta, ikusten da pertsonarik gehienak helduak direla (720.100 pertsona 20tik 64 urtera bitartean daude), haurrak eta gazteak, eta adinekoak, hurrez hurren, 201.500 eta 207.000 pertsona diren bitartean. Emakumezko eta gizonezkoen arteko proportzioa oso antzekoa da, 65 urtetik gorakoetan emakumeak gehiago direla ezik, adinezko guztien %58.9 emakumeak baitira. Horrek esan nahi du 65 urtetik gorako pertsonen multzoa guztira 121.900 emakume eta 85.100 gizonek osatzen dutela Bizkaian.

1.2 Taula.- Biztanleriaren adin multzo handien eta sexuen arabera proiektzioa

Bizkaian

2000 urterako (0-19; 20-64; +65 urte), milakotan

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
	Abs.		Abs.	%	Abs.	%
0-19 urte	201.5		98.3	48.8	103.2	51.2
20-64 urte	720.1		360.9	50.1	359.2	49.9
+65 urte	207.0		121.9	58.9	85.1	41.1
Guztira	1.128.5		581.1	51.5	547.41	48.5

Iturria: EUSTAT/ Biztanleria proiektzioak 2000

Bizi esperantzak, gizarte batean dauden bizitza baldintzen adierazgarri garbiak, Bizkaiaaren antzeko inguruneetan dauden bi ildoei jarraitzen die: lehenik eta behin, 1975etik honako bilakaerak bizitzaren luzera bost urte igo dela erakusten du, eta bigarren, emakumezkoen bizi esperantza 82.7 urtekoa da, gizonezkoen 74 urtekoaren aldean, alegia, ia bederatzi urteko aldea dago.

1.3 Taula.- Bizi esperantzaren bilakaera sexuen arabera Bizkaian, urte kopurutan, 1975-1996 tartean

	Emakumeak	Gizonak
1975/1976	76.7	69.3
1980/1981	78.2	70
1985/1986	79.2	72
1990/1991	80.7	72.6
1995/1996	82.7	74

Iturria: EUSTAT/ Demografiaren adierazleak

Datu demografikoen beste esparru bati, alegia, heriotza tasaren gaineko adierazleei dagokienez, esan dezakegu gizonezkoen heriotzen kopuruak emakumeenak baino handiagoa izateko joera duela, eta hala izan da azkeneko urteetako bilakaeran beti. Emakumezkoen heriotza tasak haur eta gazteengan ere pixka bat txikiagoak dira: 20 urtetik beherako pertsonen heriotzen kopuruari erreparatzen badiogu, ikusten da

gizonezko gehiago hil dira adin multzo guztietan. Azpimarratu behar da gaztetxoenen heriotzak 89 izan direla guztira, 50 mutil eta 39 neska, hain zuzen.

1.4. Taula.- Heriotzen bilakaera sexuaren arabera Bizkaian, 1988-1998 tartean.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
1988	8.623	3.844	44.6	4.779	55.4
1993	9.423	4.196	44.5	5.227	55.5
1998	10.071	4.743	47.1	5.328	52.9

Iturria: EUSTAT/ Heriotzen estatistika

1.5. Taula.- Heriotzak jaiotza urteka eta adinka Bizkaian, sexuen arabera, 1978-1998 tartean

	Adina	Dena	Emakumeak		Gizonak	
		Abs.	Abs.	%	Abs.	%
1978-1982	16-20 urte	18	8	44.4	10	55.6
1983-1987	11-15 urte	9	4	44.4	5	55.6
1988-1992	6-10 urte	4	0	0.0	4	100.0
1993-1995	3-5 urte	3	0	0.0	3	100.0
1996-1998	0-2 urte	55	27	49.1	28	50.9

Iturria: EUSTAT/ Heriotzen estatistika

Adierazle demografikoetako funtsezko alor bat gizarte bateko jaiotza eta ugaltze tasa erakusten duten datuek osatzen dute. Bizkaiaren kasuan, Euskal Autonomia Erkidegoko gainerako herrialdeetan bezala, emankortasuna ezkontza tasari estu-estuan lotzen zaio, ezkontzaz kanpoko jaiotza tasa oso txikia baita. Ezkontza tasaren indize sintetikoak, alegia, adin desberdinetan izandako lehenengo ezkontzen batuketak fikziozko belaunaldi batean ezkonberriak diren emakumeen eta gizonen proportzioa ematen digu. Indize hori 50 puntutik gora jaitsi da gizonezkoen kasuan, eta ia 40 emakumeen kasuan 1976tik hona. Horrek, aldi berean, jendea ezkontzen deneko adinak ere gora egitearekin zerikusia dauka, horren ondorioz, amatasuna berandutzea eta jaiotza tasa jaistea datozelarik.

1.6 Taula.- Gizon eta emakumeen ezkontza tasaren indize sintetikoaren bilakaera Bizkaian, 1975-1996 tartean

	Emakumeak	Gizonak
1976/1977	94	102.5
1980/1981	68.3	72.9
1985/1986	53	54.5
1990/1991	55.5	53.5
1995/1996	52.8	50

Iturria: EUSTAT/Ezkontzen estatistika

Bizkaiko Lurralde Historikoko emankortasunak, Euskal Autonomia Erkidegoan gertatzen denaren ildo beretik, beherako bilakaera argia darama azken urteotan. Emankortasunaren indize sintetikoa emakume bakoitzak batez beste dituen seme-alaben kopuruaren adierazlea da. 1975ean 2.7 seme-alaba ziren emakume bakoitzeko, eta 1996an 0.9 seme-alaba kopururaino jaitsia zen, alegia, ez zen biztanleen ordezkatzearen maila iristen. Bestalde, amatasunerako batez besteko adina ia hiru urte gehitu da 1975etik, beraz, gaur egun emakumeek lehenengo haurra izaten duteneko batez besteko adina 31.3 urtekoa da.

1.7 Taula.- Emankortasunaren indize sintetikoaren eta amatasunaren batez besteko adinaren bilakaera Bizkaian, 1975-1996 tartean

		Indize sintetikoa	Batez besteko adina	Iturria:EUSTAT/Adierazle demografikoak
Biztanleriaren ezin du ahaztu duten familien harira, Bizkaian bizi guztirako kopurua, datuen arabera,	1975/1975	2.7	28.5	egituraren panoramak
	1980/1981	1.9	28.5	biztanleria osatzen
	1985/1986	1.2	29.1	erreferentzia. Horren
	1990/1991	0.9	29.9	diren familien
	1995/1996	0.9	31.3	1996ko azkeneko

372.155 da, gehienak Bilbo Handiaren eremuan erroldatuta daudelarik: 292.435 familia denetara, alegia, Bizkaiko familien %78.6 eskualde horretan bizi dira. Egungo familia guneen ezaugarri bat da familiak osatzen dituzten kideen kopurua gutxitu egin dela. Bizkaiaren kasuan, familia bakoitzeko 3.04 kide dira, batez beste, eta Euskal Autonomia Erkidegoan

zenbakiak oso antzekoak dira, estatuko (3.16 kide) batez bestekoa baino gutxiago eta Europakoa baino gehiago (2.57 pertsona).¹ Familiak osatzen dituzten pertsonen adinari begiratuz, ikusten dugu gehienak 20 eta 64 urteen arteko multzoan sartzen direla. Eskualdeka, adinen arabera familia osaketa antzeko xamarra da, Plentzia-Mungian eta Durangaldean familietako kideak gazteagoak direla aipa daitekeen arren, zeren eskualde horietako familietan 65 urtetik gorako kideak gutxiago eta 20 urtetik beharagoek gehiago baitira, Lurralde Historikoko beste eskualde batzuetan baino.

1.8. Taula.- Familien kopurua eta tamaina Bizkaian eskualdeka, 1996

	Familia kopurua	Pertsonak batez beste	Adina		
			0-19 urte	20-64 urte	≥65 urte
Bizkaia	372.155	3.04	0.64	1.95	0.45
Arratia-Nerbioi	6.975	3.00	0.59	1.86	0.55
Bilbo Handia	292.435	3.02	0.63	1.94	0.45
Durangaldea	27.828	3.22	0.73	2.10	0.40
Enkarterriak	9.635	3.06	0.60	1.89	0.56
Gernika-Bermeo	14.246	3.08	0.63	1.90	0.55
Markina-Ondarroa	8.159	3.24	0.66	2.03	0.55
Plentzia-Mungia	12.877	3.08	0.71	1.96	0.40

Iturria: EUSTAT/Biztanleria eta Etxebizitzaren Estatistika 1996

EUSTATEk erabilitako tipologiaren arabera, familiak zazpi kategoriatan sailka daitezke: pertsona bakarrekoak, konposatuak (pertsonak ahaideak direnean edo ez direnean, eta familia gunerik ez dagoenean), seme-alabarik gabeko bikoteak, guraso bakarrekoak (pertsona bat seme-alabekin), zabalduak (nuklearrak eta pertsona gehiago) edo nukleo anitzekoak (familia nukleo bat baino gehiago batera bizi direnekoak). Motarik ugariena seme-alabadun familia nuklearra da, guztira 174.780, eta ondoren seme-alabarik gabeko 58.255 familiak datoz. Aipatu behar da pertsona bakarreko familien kopurua goraka doala, gaur egunean Bizkaiko bizikidetzaren unitateen %15 baitira.

¹ Elizondo, A., E. Martínez, A. Novo eta R. Sanzen datuen arabera: 2001. *Cifras sobre la situación de las mujeres y los hombres en Euskadi (2000)* Emakunde, <<http://www.emakunde.es>>.

1.9. Taula.- Familia motak Bizkaian eskualdeka, 1996.

	Familia kopurua	Pertsona bakarra	Konposatua	Seme-alabarik gabeko nuklearra	Seme-alabadun nuklearra	Guraso bakarra	Zabaldua	Nukleo anitza
Bizkaia	372.155	55.946	9.979	58.255	174.780	35.954	27.111	10.130
Arratia-Nerbioi	6.975	1.278	265	957	2.891	709	626	249
Bilbo Handia	292.435	44.002	7.622	47.283	137.593	28.630	20.231	7.074
Durangaldea	27.828	3.290	587	4.069	14.700	2.267	2.080	835
Enkarterriak	9.635	1.609	355	1.342	3.938	907	992	492
Gernika-Bermeo	14.246	2.395	501	1.785	6.121	1.487	1.372	585
Markina-Ondarroa	8.159	1.219	294	961	3.611	786	845	443
Plentzia-Mungia	12.877	2.153	355	1.858	5.926	1.168	965	452

Iturria: EUSTAT/Biztanleria eta Etxebizitzaren Estatistika 1996

Amaitzeko, seme-alabak gurasoekin batera bizi diren garaiaren batez besteko iraupenari, alegia, seme-alabak gurasoengandik banatu eta beren kabuz bizitzen hasten direneko adinari dagokionez, azkeneko urteotan familiaren etxea uzteko unea berandutzen ari dela argi eta garbi ikusten da. 1985ean norbere kabuz bizitzen hasteko batez besteko adina 27 urte ingurukoa zen emakumeentzat, eta 28 urte baino pixka bat gehiagokoa gizonezkoentzat; 1996an, ordea, emakumeen kasuan 34 urteraino igo da eta gizonezkoena 33 urtean dago. Aipatu behar da azkeneko horixe izan dela emakumezkoen beren kabuz bizitzen hasteko adinak gizonezkoena gainditu duen une bakarra. Gainera, Bizkaian gurasoen etxea uzten deneko adina Euskal Autonomia Erkidegoan baino altuagoa da, abiapuntuko urte horretan Erkidegoan emakumeen eta gizonen adin hori 22 urte eta ia 24 urtekoa zen, hurrenez hurren.²

² Elizondo, A., E. Martínez, A. Novo eta R. Sanzen datuen arabera: 2001. *Cifras sobre la situación de las mujeres y los hombres en Euskadi (2000)* Emakunde, <<http://www.emakunde.es>>.

1.10. Taula.- -Ezkondutako bikotetik sortutako seme-alaben bizikidetasunaren iraupena sexuaren eta abiatzeko urtearen arabera, 1985-1996 tartea.

Abiatzeko urtea	Emakumeak	Gizonak
1996	34.7	33.02
1995	26.66	30.08
1994	22.5	23.04
1993	32.42	34.90
1992	29.57	33.09
1991	27.31	28.68
1990	31.77	34.36
1989	23.78	26.17
1988	26.06	26.69
1987	24.34	35.21
1986	33.84	32.27
1985	27.05	28.38
Total	28.13	29.89

Iturria: EUSTAT/Biztanleria eta Etxebizitzaren Estatistika 1996

2. ENPLEGUA ETA LANA

Atal honetan enpleguaz eta lanaz hartu den kontzepzioa zabala da, produkzioko edo ordainpeko lana ez eze, ugalketa lana ere hartzen baitu, non ugalketara eta pertsonen zaintzara bideratzen diren eginkizun eta jarduera guztiak sartzen diren. Etxeko zein ugalketako lana familiaren ugalketaren ondoriozko egunekotasunerako eta familia kideen behar fisiko eta psikologikoak gogobetetzeko egin beharrekoen konbinazioa da. Gizonezko eta emakumezkoen papera bi esparru horietan nabarmen aldatu da denboran zehar baina, hala ere, ondoren emango diren Bizkaiko datuek oraindik bide luzea ibili behar dela erakusten digute enpleguan eta lanean benetako berdintasunaz hitz egingo badugu.

Tradizioz, ugalketako lana emakumeei esleitu zaie, beren denborarik gehiena hartu dielarik; gizonak beren agendetan halako egitekoak sartzen hasi diren arren, oraindik ere emakumeak dira horretan denbora gehiago aritzen direnak. Ugalketa lanaren barruan ondoko egitekoak sartzen dira: prestakuntza, etxeko lanak, etxeko pertsonen zaintza, otorduak prestatu, etxea, arropa garbitu, konpondu, erosketak egin, haurrak eta helduak zaindu. Eustat-en 1998ko denbora aurrekontuen inkestak ematen dituen datuak kontuan hartuta, emakumeek gizonak baino denbora gehiago ematen dute ugalketari lotutako eginkizun guztietan, hirutan ezik: prestakuntza, etxeko konponketak eta gestioak. Hala ere, emakumeak lan horiek egiten ere hasita daude, zeren gizon eta emakumeen halakoetarako erabiltzen duten denboraren artean oso alde txikia dago, 2.1. eta 2.2. tauletan ikusten den bezala.

Gizonek etxeko lanak egitea nolabait arrakastatsutzat jo daiteke, haurrak zaintzari eta erosketak egiteari dagokienean; baina beste egiteko askotan, emakumeak dira oraindik ere denbora bikoitza edo gehiago ematen dutenak (etxeko lanak, otorduak, garbiketa, arropa, helduak zaindu).

2.1. Taula.- Guztirako denbora, ordu eta minututan, emakume eta gizonen familiako eginkizunetarako erabili dutena, Bizkaian, 1998an.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Lana eta prestakuntza	7:01	6:19	7:36
Etxeko lanak	3:04	3:51	1:51
Etxeko pertsonak zaindu	1:44	1:51	1:32
Otorduak prestatu	1:27	1:43	0:51
Garbiketa	1:05	1:11	0:46
Arropa	0:58	1:03	0:29
Beste konponketarik	0:28	0:25	0:33
Erosketak	0:52	0:57	0:44
Gestioak	0:39	0:26	0:51
Haurrak zaindu	1:18	1:21	1:14
Helduak zaindu	2:05	2:12	1:29
Guztira	17:17	19:19	15:16

Iturria: EUSTAT/ Denbora aurrekontuen inkesta, 1998

2.2. Taula.- Etxeko produkzioaren balorazioa sexuaren arabera Bizkaian (miloi pezetatan) 1998.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Ostatua eman	392.679	267.513	68.12	125.166	31.88
Zaindu eta hezkuntza eman	174.550	111.360	65.08	63.190	34.92
Jatekoa eman	527.558	410.440	77.79	117.118	22.21
Arropa eman	114.139	102.713	89.98	11.426	10.02
Prod. guztira. Norbere amaierako erabilpenekoa	1.208.926	892.026	73.78	316.910	26.22
Lan boluntarioa / auzo laguntza	6.226	3.464	55.63	2.762	44.37
Etxeko produkzioa guztira	1.215.152	895.490	73.69	319.662	26.31

Iturria: EUSTAT/ Euskal A.E.erako etxeko produkzioaren kontu satelitea.

Emakumeen eta gizonen egoera produkzio lanean ezberdina da; emakume gutxiago dago lan merkatuan gizon baino, eta emakume langileen egoera gizonena baino okerragoa da Bizkaian 2000-2001eko datuen arabera. Gaur eguneko zenbait datu nahikoa da baieztapen hauei eusteko: pertsona aktibo guztietatik %39.7 baino ez dira emakumeak (eta emakumeak guztirako biztanleriaren %51.8 dira). Gainera, ia %25 langabezian dago, gizon langabetuen %12aren aldean. Langabetuen artean ere ezberdintasunak daude: emakume langabetuetako %66.1ek soilik lan egin du inoiz, gizonezkoen artean %72 direnean inoiz lan egin dutenak. Emakumeen jardueraren tasa gizonezkoena baino txikiagoa da (%39.6 %64.5aren aldean), eta emakumeen langabezia tasa gizonena baino handiagoa da (%24.2 %12aren aldean).

2.3. Taula.- Jarduera Tasa eta Langabezia Tasa, 2000

	Guztira(%)	Emakumeak(%)	Gizonak(%)
Jarduera tasa	51.6	39.6	64.5
Langabezia tasa	16.8	24.2	12.0

Iturria: Guk jorratua Biztanleriaren Jarduerari lotutako Inkestaren datuetatik

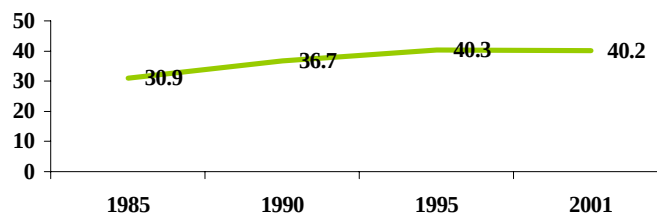
2.4. Taula.- 16 urteko eta hortik gorako biztanleak, jarduerarekiko loturaren (O.I.T. sailkapena) eta sexuaren arabera (milakotan), 2000.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Biztanleria guztira	970.5	502.6	51.8	467.9	48.2
Aktiboak	501.1	199.0	39.7	302.0	60.3
Okupatuak	416.7	150.9	36.2	265.7	63.8
Langabeak	84.4	48.1	57.0	36.3	43.0
Inoiz lan egindako langabeak	57.9	31.8	55.0	26.1	45.0
Lehenengo lanaren bila ari diren langabeak	26.5	16.3	61.5	10.2	38.5
Ez-aktiboak	469.4	303.5	64.7	165.9	35.3

Iturria: Biztanleriaren jarduerari lotutako inkesta

Panorama ilun hau argi liteke Bizkaiko biztanleria aktiboaren 1985etik 2001erako bilakaerari begiratzen badiogu. 2.1 grafikoan erakusten duen bezala, biztanleria aktiboaren arteko emakumeen proportzioa goraka joan da 1985etik 1995era, eta ondoren gelditu eta emakumeak produkzioko lanera sartzearen pixka bat gutxitu deneko tartearen izan dela dirudi, baina beherako joera hori baieztatzeko 2005eko datuen zain geratu beharko dugu.

**2.1. Taula.- 16 urteko eta hortik gorako biztanleria
aktiboaren bilakaera sexuaren arabera Bizkaian
1985-2001**

Iturria: Guk jorratua EUSTATEN Biztanleriaren Jarduerarekin lotutako Inkestako datutik abiatuta.

Biztanleria aktiboa biztanle okupatuak eta langabeak dira. Bi kategoria horien barruan desberdintasunak aurkitzen dira gizon eta emakumeen artean, ondoren ikusten den bezala. Emakume okupatuak eta gizon okupatuak desberdinak dira, bai alorretako banaketa, bai egoera profesional, laneko eta lan baldintzetakoan.

Biztanle okupatuen alorren eta sexuen arabeko banaketak panorama harrigarria eskatzen du. Zerbitzuen alorra da emakume eta gizonen presentziaren berdintasuna benetakoa den bakarra, gainerakoetan emakumeen proportzioak ez du %23a gainditzen. Emakumeak ez dira eraikuntzaren alorrean ia sartu ere egin, horretan ari direnak %4.43 besterik ez baitira. Okupatutako biztanlerik gehienak zerbitzuetan ari dira, emakumeen %87.6 eta gizonen 50.4%. Okupazioaren arabera industria da hurrengo alorra. Okupatutako emakumeen %10.1 baino ez da industrian ari, eta gizonen %32.5. Alorren arabeko banaketan dauden ezberdintasun deigarri hauek nahitaez baloratu behar dituzte lan esparruan gizon eta emakumeen arteko berdintasunaren aldeko politikak garatu nahi dituzten erakundeek.

2.5. Taula.- 16 urteko eta hortik gorako biztanle okupatuak atal ekonomikoetan sexuen arabera (milakotan) 2000.

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
	Abs.		Abs.	%	Abs.	%
Guztira	416.6		150.9	36.2	265.7	63.8
Nekazaritza	7.2		1.7	23.6	5.5	76.4
Industria	101.7		15.2	14.9	86.5	85.1
Eraikuntza	41.4		1.8	4.3	39.7	95.7
Zerbitzuak	266.3		132.2	49.6	134.1	50.4

Iturria: EUSTAT, EUSTATen Biztanleriaren Jarduerarekin lotutako Inkesta

Egoera profesionala ondorengo kategorien bidez zehazten da: enplegatuak, autonomoak, kooperatibetako kideak, herri alorreko soldatapekoak eta alor pribatuko soldatapekoak. Gizon eta emakumeen presentzia ia berdina da herri alorreko soldatapeko pertsonen artean, horien ia erdia gizonak eta beste erdia emakumeak dira. Berdin gertatzen da kooperatibetako bazkide diren pertsonen artean. Baina enplegua ematen duten pertsonen eta autonomoen artean emakumeen proportzioa %25 ingurukoa besterik ez da. Kooperatibetako kideen artean ezik, beren kontura ari diren langileen artean emakumeen proportzioa oso txikia da.

2.6. Taula.- 16 urteko eta hortik gorako biztanle okupatuak egoera profesionalen eta sexuen arabera (milakotan) 2000.

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
	Abs.		Abs.	%	Abs.	%
Guztira	416.7		150.9	36.2	265.7	63.8
Enplegatzaileak	13.0		3.2	24.6	9.7	75.4
Langile autonomoak	49.3		13.5	27.3	35.8	72.6
Familia laguntzak	1.7		1.4	82.3	0.3	17.6
Kooperatibetako kideak	3.6		1.3	36.1	2.3	63.9
Soldatapekoak–Herrikoa	56.8		28.7	50.5	28.1	49.5
Soldatapekoak-Pribatua	292.3		102.7	35.1	189.6	64.9

Iturria: EUSTATen Biztanleriaren Jarduerarekin lotutako Inkesta

Besteren konturako langile soldatapekoen egoera oso desberdina izan daiteke kontratu motaren arabera. Eustat-en 2000 urterako Biztanleen Jarduerarekin Lotutako Inkestan hiru egoera mota jasotzen dira: kontratu mugagabeak dituztenak, aldi baterako kontratuak dituztenak eta kontraturik gabeak. Laneko egonkortasuna enplegatutako pertsonarik gehienek lortu nahi duten helburuetako bat izanik, lan egoerak okerretik onera honelaxe mailakatuko genituzke: kontraturik gabeak, aldi baterako kontratua dutenak eta kontratu mugagabea dutenak. Datuek adierazten dute soldatapeko emakume okupatuen artean kontraturik gabe ari direnen proportzioa oso kezkagarria dela. Kontraturik gabe lan egitea dakarren laneko prekariotasuna emakumeena da, nabarmen, zeren egoera horretan dauden pertsonen %81 emakumeak baitira. Kontratu finko zein aldi batekoa daukaten biztanleen artean, ez dago alde nabarmenik gizon eta emakumeen artean, zeren soldatapeko pertsona okupatuen artean dauden sexuen proportzioei erantzuten baitiete.

**2.7. Taula.- 16 urteko eta hortik gorako biztanle okupatu soldatapekoak
(kooperatibetakoak ezik) kontratu motaren eta sexuaren arabera (milakotan)
2000.**

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Mugagabe- finkoa	228.6	76.4	33.4	152.2	65.6
Aldi batekoa	103.7	41.4	39.9	62.3	60.1
Kontratu gabe eta besterik	16.9	13.7	81.1	3.2	18.9
Guztira	349.1	131.5	37.6	217.6	92.3

Iturria: EUSTATen Biztanleriaren Jarduerarekin lotutako Inkesta

Pertsonen lan bizitza eta bizitza profesionala zehazten duten beste alderdietako bat laneko baldintza fisikoak dira, hala nola, ordutegi mota, lanaldi mota eta sartu eta irteteko orduen kontrolik izatea ala ez izatea. Pertsonarik gehienak ordutegi finkoaz ari dira, baina sexuen arabera aztertzen baditugu, emakumeen proportzioa gizonena baino handiagoa da. Emakume okupatuen %77 ordutegi finkoaz ari dira, horrela gizonen %59.4 soilik ari diren bitartean. Txanden arabera lana eta ordutegirik gabeko lana gizonena izaten da, halako ordutegiez ari diren gizonen proportzioa emakumeena baino handiagoa baita, taulan ikusten den bezala.

Bestalde, ez dago ezberdintasunik biztanleriaren artean lanaldi motari dagokionean. Gizonen artean, gehiago dira lanaldi jarraitua dutenak lanaldi etenekoak baino, eta emakumeengan alderantziz gertatzen da. Hala ere, aldeak hain dira txikiak non ez baitu horri begiratzerik ere merezi. Azkenik, eta pertsona okupatuen baldintzen kontuarekin amaitzeko, aipatu behar da sarrera eta irteeraren kontrolaren sistema. Eustat-ek prestatutako 1999ko Bizi Baldintzen Inkestan ezarritako sarrera eta irteerako kontrolen kategoriak industria alorreko ezaugarriak dira; erlojuaz, sinaduraz fitxatzea, kateako lana, produkzioaren kontrola. Emakumeen presentzia industria alorrean oso urria da, emakume langileen %10 inguru, beraz, emakume langilerik gehienak (%76.4) inolako

kontrolik gabeko zein bestelako kontrolak dituztenen artean kokatzen dira. Gizon okupatuaren artean erlojuaz fitxatzea da kontrol motarik hedatuena (%38.8).

2.8. Taula.- 16 urteko eta hortik gorako biztanleak lan baldintzen eta sexuaren arabera Bizkaian. 1999

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
<u>Ordutegi mota</u>	Abs.		Abs.	%	Abs.	%
Txandaka	81.8		19.4	23.7	62.4	76.3
Ordutegi finkoaz	281.3		127.0	45.1	154.3	54.9
Ordutegirik gabe	61.5		18.5	30.1	43.0	59.9
Guztira	424.6		164.9	38.8	259.7	61.2
<u>Lanaldi mota</u>						
Jarraitua	186.3		72.8	39.1	113.5	60.9
Etena	176.8		73.6	41.6	103.2	58.4
Guztira	363.1		146.4	40.3	216.7	59.7
<u>Sarrera eta irteera kontrola (guztira)</u>	363.1		146.4	40.3	216.7	59.7
Kontrolik ez	118.3		58.6	49.5	59.7	50.5
Erlojuaz fitxatu	116.6		32.5	27.9	84.1	72.1
Sinaduraz fitxatu	9.1		1.1	12.1	7.9	87.9
Kateako lana	2.3		0.8	34.8	1.5	65.2
Produkzio kontrola	1.4		--	0.0	1.4	100.0
Bestelakorik	115.4		53.3	46.2	62.1	53.8

Iturria: EUSTAT/ Bizi baldintzen inkesta. 1999

Lehenago ere esan den bezala, gizon eta emakumeen arteko ezberdintasunak ez dira pertsona okupatuaren artean soilik ikusten, langabeen artean ere badaude-eta. Langabezia da Bizkaiko herritarrek gehien kezkatzen dituen arazoetako bat. Emakume langabeen portzentajea gizonena baino handiagoa da, eta are nabarmenagoa kontuan hartzen badugu emakume aktiboek ez dutela %35a gainditzen. Adina aipagarria da langabeen artean, berriro ere sexuen arteko ezberdintasunak markatzen baititu. 25 urtetik beherako langabeen ia %70 emakumeak dira. Ezberdintasun horiek leundu egiten dira 25 urtetik gorakoaren artean, taulan ikusten den bezala.

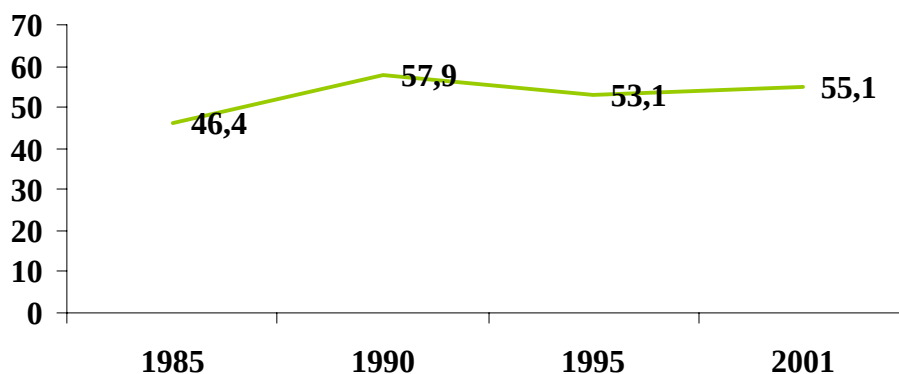
2.9 Taula.- Langabezia tasa eta biztanle langabeak sexuen eta adin multzoen arabera banatuta, Bizkaian 2000 urterako.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs	%	Abs	%
Guztira	45.539	27.195	59.7	18.344	40.3
< 25	5.942	4.033	67.9	1.909	32.1
≥ 25	39.597	23.162	58.5	16.435	41.5

Iturria: Enpleguko Estatuko Institutua

Langabeziaren sexuen araberako bilakaerari buruzko 1985etik 2001rako datuak ez dira batez ere pozgarriak, emakume langabetuen proportzioa gizonena baino handiagoa izan da, emakume aktiboen proportzioa txikiagoa zen arren.

2.2. grafikoa.- 16 urteko eta hortik gorako biztanle aktiboen bilakaera sexuen arabera Bizkaian 1985-2001

Iturria: EUSTAT/Biztanleriaren Jarduerari Lotutako Inkesta

INEMek emandako 2001eko urtariletik irailera bitarteko datuei dagokienez, ikusten da ez dagoela diferentziarik sexuen artean: tarte horretan enplegua eskatu duten gizon eta emakumeen kopuruak ia berdinak izan dira. Eskarian diferentziarik handiena adinean dago, 25 urteko pertsonak baitira eskatzen dutenak.

**2.10. Taula.- Eskarien altak, adinaren eta sexuaren arabera sailkatuta, Bizkaian
(2001- urtarrila - iraila)**

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs	%	Abs	%
Guztira	321.235	27.195	100.0	18.344	100.0
< 25	101.313	44.104	29.5	57.209	33.34
≥ 25	219.922	105.554	70.5	114.368	66.66

Iturria: INEM /Enplegu estatistika

Langabeziak alorren arabera duen banaketa ere aipatu beharreko alderdia da. Daturik eguneratuena INEMek 2001eko urrirako emandakoa da. Aurretik beste enplegurik izan ez duten emakumeen proportzioa, alegia, lehenengo enpleguaren bila ari diren emakumeen proportzioa gizonena baino askoz ere handiagoa da (%77.5 %22.5en aldean). Langile emakume eta gizonen presentzia parekoa da zerbitzuen alorrean, baina alor horretako emakume langabeen portzentajeak, ordea, alde handiaz gainditzen du gizonena. Nekazaritza edo eraikuntza bezalako alorretan emakume langabeen proportzioa txikiagoa da, alor horietan emakume langileen presentzia txikiagoa den heinean.

2.11. Taula.-Adin eta sexuen arabera sailkatutako langabeak alor ekonomikoetan Bizkaian (2001eko urria)

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
	Abs.		Abs.	%	Abs.	%
Nekazaritza	296		116	39.2	180	60.8
Industria	7.669		3.266	42.6	4.403	57.4
Eraikuntza	3.078		493	16.0	2.585	84.0
Zerbitzuak	23.873		16.674	69.8	7.199	30.1
Lehenagoko enplegurik gabe	7.523		5.828	77.5	1.695	22.5
Guztira	42.439		26.377	62.1	16.062	37.8

Iturria: INEM / DATUEN AURRERAPENA: Izandako langabezia eta kontratuak

Azkenik, emakumeen presentzia lan eremuetako erabakitzeke esparruetan gizonena baino askoz ere txikiagoa da. 2.5 taulak, biztanle okupatuen egoera profesionalaren gaineko datuez, garbi uzten zuen enplegua ematen duten pertsonen artean emakumeen proportzioak ez zuela %25a gainditzen. Lan baltzu anonimoetako bazkide diren pertsonen kasuan emakumeen portzentajea ere txikiagoa da: emakumeak %10 eta gizonak %90. Pertsonak bi modutara izan daitezke bazkide: bazkide langileak edo bazkide kapitalistak. Bazkide motarik arruntena kapitalista da, emakume bazkideetatik %75 bazkide kapitalistak dira, eta gizonezkoetan %95 dira bazkide kapitalista direnak.

2.12. Taula.- Lan baltzu anonimoetako pertsona bazkideen kopurua sexuaren arabera Bizkaian, 2000

	Guzt.	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Guztira	6.980	732	10.5	6.231	89.5
Bazkide langileak	6.508	550	25.0	5.958	4.4
Bazkide kapitalistak	472	182	75.0	273	95.6

Iturria: Justizia, Lan eta Gizarte Segurantzza Saila. Eusko Jaurlaritza.

3. GIZARTE BAZTERKERIA ETA GIZARTE ETA ERKIDEGO MAILAKO ZERBITZUAK

Gizarte bazterkeriaren eta gizarte eta erkidego mailako zerbitzuen atalaren barruan, egoera desberdinak sartzen dira: pobrezia, bortizkeria, gizarte eta erkidego mailako zerbitzuak, osasun zerbitzuak, inmigrazioa edo prostituzioa. Informazioa biltzeko iturri ugari baliatu dira: zenbait datu ikerketa estatistikoetatik hartu dira, eta beste batzuek erakundeen egindako estimazioak dira. Iturri estatistikoen artean, Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunen Inkesta, Gizarte Zerbitzuen Estatistika, Gizarte eta Erkidegoko Zerbitzuen gaineko Txostena, Ospitaletako Alten Estatistika, Heriotzen Estatistika eta INEbase datu basea daude.

Txosten honetako atalik gehienetan gertatzen denaren alderantziz, honetan emakumeak protagonista dira, ondoren aztertzen diren datuek agerian uzten baitute beraiek direla gizarte bazterkeria eta bereizkeria jasateko arriskurik handiena dutenak.

3.1. Pobrezia

Eustat-ek 2001erako presatutako Pobrezia eta Gizarte Desberdintasunen Inkestak argitu behar diren bi kontzeptu erabiltzen ditu: pobrezia larria eta ongizaterik eza. Pobrezia larria oinarritzko beharrei, hala nola, elikadura, etxebizitza, arropa eta oinetakoen beharrei aurre egiteko behar den diru baliabide nahikorik ez izatea da. Ongizaterik ezak, bere aldetik, gizarte zehatz batean bizimodu, ohitura eta jarduera normaletan parte hartzeko beharrezkotzat jotzen diren gastuei aurre egiteko diru baliabide nahikorik ez izatea definitzen du.

Emakumeen eta Gizonen Euskadiko Egoeraren gaineko Zenbakien Txostenak (2000) pobrezia generoaren ikuspegitik definitzen duten Euskal Autonomia Erkidegoko ezaugarri nagusiak jasotzen ditu. Hona hemen, hurrengo koadro honetan, laburbilduta:

3.1. Koadroa.- Pobreziaren ezaugarriak Euskadin	
•	Pobrezia larri eta ongizaterik eza legez definitutako egoerek batez ere emakume bakarrei eta emakumea buru duten guraso bakarreko familiei ukitzen diete.
•	Pobrezia indizeek gizonezkoen pobrezia behera egin duela eta emakumeenak gora egin duela adierazten dute.
•	Emakume langabeen %8.9k soilik kobratzen du sorospeneko diru laguntza, eta gizonetan %14.2k.

Pobrezia Lurralde Historiko guztiei ukitzen dien arazoa da; hala ere, Bizkaiko industria ehunduraren muina izan ziren enpresa garrantzitsuen ixtearen ondorioz jasandako kolpe gogorak oso eragin larria izan du pertsona ugariaren egoera ekonomikoan. Bilbo bera eta Ezkerraldea dira pobrezia larriaren mailarik handiena jasaten duten eskualdeak, gainerako eskualdeetatik distantzia batera. Pobrezia gunek horiek biak, jakina, ongizaterik ezaren gunek ere badira. Pobrezia egoerek bereziki emakumeei ukitzen dietela kontuan izanik, Aldunditik egoera horiek ezabatu edo gutxitzera begira egiten den berdintasunaren aldeko edozein politikak eskualdeen arabera alde horiek baloratu beharko ditu.

3.1. Taula.- Pobrezia larriko eta ongizaterik ezeko arrisku egoeren eragina Bizkaian, eskualdeka, 2000.

	Pobrezia larria	Ongizaterik eza	Ongizatea
Bizkaia	7.3	34.0	66.0
Eskuinaldea	3.9	23.3	76.6
Bilbo	8.9	37.2	62.8
Ezkerraldea	8.3	38.9	61.1
Bizkaia-Kosta	4.9	31.5	68.5
Durungaldea	5.3	23.9	76.1

Iturria: Pobrezia eta gizarte ezberdintasunen inkesta. 2000

3.2. Taula.- Pobreziaren pilaketaren banaketa eta eragina eskualdeka

Bizkaian, 2000.

	Banaketa	Eragina
Eskuinaldea	3.9	1.1
Bilbo	30.0	3.7
Ezkerraldea	36.5	4.2
Bizkaia-Kosta	1.4	0.6
Durangaldea	3.5	1.4

Iturria: Pobrezia eta gizarte ezberdintasunen inkesta. 2000

3.2. Bortizkeria

Etxeko tratatu txarrak eta sexu erasoak gizarteak aspaldi daraman lakra da. Errealitate horiek, ordea, ezkutatu izan dira, eta pribatuaren esparruan gorde. Hala ere, gaur egun gai horiek hedabideetan berreskuratu egin badira ere, egia da oraindik ez dagoela ikerketa sakonik egoera horiek zenbat jenderi ukitzen dion zehazten duenik. Ez da ahaztu behar estimazioen arabera benetan gertatzen diren kasuetatik %10etik 30era bitartean besterik ez direla salatzen. Erabiltzen diren datuak Ertzaintzaren polizia-etxeetan eta Bilbo, Donostia eta Gasteizko Udaltzaingoetan jarritako salaketatik eta tratatu txarrak jasan dituen biktimaren eta tratatu txarren egileen artapen psikologikorako Bizkaiko zerbitzuen urteko memorietatik eraiki dira.

Bizkaian etxeko tratatu txarren biktima diren emakumeen soslai, 3.3. taulan esaten den bezala, ondoko hauxe da: 41 urte inguruko emakumea, ezkondua edo bereizteko izapideak egiten ari dena, lehen edo bigarren mailako ikasketak dituen, gizarte eta ekonomia maila txiki edo erdikoa, eta gehienetan etxeko lanetan aritzen dena. Emakume hauek senarrak zein bizilagunak eraso ohi dituzte.

3.3. Bizkaiko Artapen Psikologikoko Zerbitzuetan artatutako etxean tratu txarren biktima izandako emakumeen ezaugarriak, 2001 (%)

Ezaugarriak		% (n=58)
Adina Egoera zibila	Batez besteko adina	41
	Ezkondua	36
	Ezkongaia	7
	Bereizia edo dibortziatua	19
	Bereizteko izapideetan	36
	Alarguna	2
	Seme-alabaduna	83
Ikasketa maila	Ikasketarik gabea	8
	Lehen mailako ikasketak	47
	Bigarren mailako ikasketak	24
	Baxua	31
Gizarte eta ekonomia maila	Baxu erdikoa	9
	Erdikoa	48
	Erdiko altu edo altua	9
	Langabea	3
	Profesioan aritzen dena	46
Lanbidea	Etxekoandrea	26
	Etxeko zerbitzua	14
	Langabezian	14
	Senarra / bizilaguna	96
Erasotzailearekiko lotura	Senargaia	2
	Beste senitartekoren bat	2

Iturria: Familia barruko eta sexu bortizkeriarako artapen psikologikoko zerbitzuen urteko memoria, Bizkaiko Zerbitzua, 2000

Emakumeek salatutako tratu txarra, oro har, fisikoa eta psikologikoa izan ohi da. Tratu txarraren batez besteko iraupena 10 urtekoa da, tratu txarraren lehenengo episodiotatik elkarbizitzako lehenengo urtean zehar gertatuz. Batzuetan, emakumeak tratu txarrak ematearekin batera, seme-alaba eta jatorrizko familiari ere ematen zaizkie. Zenbaitetan, tratu txarra haurdunaldian gertatu zen.

3.4. Taula.- Etxean tratu txarren biktima izan eta Bizkaiko artapen psikologikoko zerbitzuetan artatu diren emakumeen ezaugarriak, 2000

Ezaugarriak		% (n=58)
Tratu txarraren ezaugarriak	Fisikoa	50
	Psikologikoa	50
	Mediku artapena lesioengatik (n=29)	38
	Salaketa	29
Tratu txarren iraupena batez beste	10 urtetik gora	54
	5etik 10 urtera	17
	1etik 4 urtera	15
	1 urtetik behera	14
Tratu txarren lehenengo episodioa	Senar-emaztegaitan	11
	Elkarbizitzako lehenengo urtean	53
	Elkarbizitzako bigarren urtean	22
	5. urteaz geroztik	14
Beste ezaugarri batzuek	Ezkon garaitan zeharreko sexu eraso (n=56)	23
	Seme-alabei tratu txarrak (n=48)	79
	Haurdunaldian zeharreko tratu txarrak (n=48)	60
	Tratu txarrak jatorrizko familian (n=56)	32
	Tratu txar psikologikoa tratu txar fisikoaren aurretik (n=29)	69

Iturria: Familia barruko eta sexu bortizkeriarako artapen psikologikoko zerbitzuen urteko memoria, Bizkaiko Zerbitzua, 2000

Azkenik, tratu txarren egilearen soslaia marrazteko aukera ematen duten artapen psikologikoko zerbitzuek emandako datuak ere badaude. Batez besteko adina 35 urtean dago, ezkondua izan ohi da, seme-alabaduna, biktima bezala, bigarren mailako ikasketak eta gizarte eta ekonomia maila erdiko edo erdiko altua dituen. Gehienetan lan egiten dute, alegia, ez daude langabezian. Egin ohi duten eraso mota fisikoa izaten da, oro har, batzuetan alkohol gehiegi hartu izanarekin batera datorrena.

3.5. Taula.- Bizkaiko artapen psikologikoko zerbitzuan artatutako gizon tratu txarren egileen ezaugarriak, 2000

Ezaugarriak		(%) n=58
Adina	Batez besteko adina	35
Egoera zibila	Ezkondua edo bikoteduna	70
	Ezkongaia	12
	Bereizteko izapideetan	18
	Seme-alabaduna	82
Ikasketa maila	Ikasketarik gabea	6
	Lehen mailako ikasketak	30
	Bigarren mailako ikasketak	58
	Goi mailako ikasketak	6
Gizarte eta ekonomia maila	Baxua	18
	Erdiko baxua	12
	Erdikoa	34
	Erdiko altu edo altua	36
Lanbidea	Langabea	6
	Aktiboa	88
	Ikaslea	6
Eraso mota	Fisikoa	82
	Psikologikoa	18
	Jokabide bortitza etxetik kanpo	24
Beste ezaugarri batzuek	Alkohol gehiegi	35
	Tratu txarrak jatorrizko familian	24

Iturria: Familia barruko eta sexu bortizkeriarako artapen psikologikoko zerbitzuen urteko memoria, Bizkaiko Zerbitzua, 2000

3.3. Gizarte eta erkidegoko zerbitzuak eta osasun zerbitzuak

Gizarte eta erkidegoko zerbitzuak eta osasun zerbitzuak ugariak dira: haur eta gazteentzako zentroak, emakumeentzat, zaharrentzat, ezinduentzat, baztertuentzat, haur eskolak, elkarteak, egoitzak, osasun etxeak, eta abar. Zerbitzu hauek guztiek premia egoeretan bizi diren pertsonen, gizon eta emakumeen bizi kalitatea hobetzen laguntzen dute. Askotan, emakumeak dira zentro hauen onuradun zuzen edo zeharrekoak, zeren, tradizioz, beraiek izan baitira eginkizun horietan jardun direnak; zaharrak, haurrak, ezinduak zaintzen. Txosten honetan aztertutako bizitzaren gaineko esparruetan emakumeak gizonekin berdintasunean agertzea (lan, politika eta erakundeen, kirol eta kulturako eta abarreko esparruetan), hein handian, gizarteek izaten dituzten gizarte eta erkidegoko zerbitzuen mailaren menpe egongo da.

Gaur egun, Bizkaian 254 egoitza daude, eta horietatik 50 baino ez dira herri izaerakoak. Diferentzia txikiagoa da, ordea, tokien kopurua kontuan hartzen bada, zeren zentro pribatuetan herri zentroetako tokien bikoitza baitago. Zaharrak dira zentro horien onuradun nagusiak (147) eta emakumeak dira zentrorik gutxien dutenak (16).

3.6. Taula.- Egoitzen ezaugarriak biztanle motaren arabera Bizkaian, 1999.

	Haurrak-Gazteak	Emakumeak	Zaharrak	Ezinduak	Baztertuak	Herri zentroak eta pribatuak guztira		
						Guztira	Herri	Pribatu
Zentroak	36	16	147	23	32	254	50	204
Plazak	709	133	5636	574	535	7587	2080	5507
Erabiltzaileak	630	106	5293	456	390	6875	1953	4922
Langileak	240	31	2404	325	107	3107	942	2165
guztira								
Gastuak	1631	71	12947	1831	608	17088	7281	9807
guztira								
Gastu arruntak	1584	70	12219	1804	593	16271	7098	9173
Kapital gastuak	47	1	728	27	15	817	184	633
Finantzaketa guztira	1631	71	12947	1831	608	17088	7281	9807
Herri finantzaketa	1475	52	4788	1655	421	8391	6024	2367

Iturria: Eustat/ Gizarte Zerbitzuen estatistika. 1999

Seme-alaben zaintza emakumeek lan mundua uztea azaltzen duten aldagaietako bat da. Emakumeak produkzio lanaren mundura gizonezkoen baldintza berdinetan sartzeak halako zerbitzuak eman behar izatea dakar. Erakundeak pixkanaka ari dira haurtzaindegietako plazen gero eta eskari handiagoaz jabetzen, eta haurtzaindegietako arduradunak 0 urtetik 3ra bitarteko hezkuntza herri irakaskuntzaren sistemaren barruan sar dadin eskaeraz ere bai. Gaur egun, hezkuntzako erreformak eskari hori jasotzen du, eta Hezkuntza, Unibertsitate eta Ikerkuntza Sailetik iragarri da dagoeneko hori gauzatzeko plana abiarazi dela.

Bizkaiko Gizarte eta Erkidego mailako Zerbitzuen eta Familien gaineko Txostenetik ateratako plazen eta litekeen eskariaren gaineko datuek agerian uzten dituzte baieztapen hauek. Bizkaian, litekeen eskariak egun dauden plazak bikoizten ditu. Oraindik ere badira bi eskualde, Gernika-Bermeo eta Markina-Ondarroa, non ez baitago haurtzaindegietako plazarik. Haurrentzako jantokien eskaria estaliago dago, %60a zehazki, hala ere, zenbait eskualdetan ez dira jantokietako plazen eskaintza guztia betetzen.

3.7. Taula.- Haurtzaindegien kopurua Bizkaian eskualdeka, 1999.

	Litekeen eskaria	Plazak	Estaldura
Bizkaia	14.586	6.065	41.6
Arratia-Nerbioi	296	20	6.8
Durangaldea	361	76	21.9
Enkarterriak	319	51	16.0
Gernika-Bermeo	122	---	---
Bilbo Handia	735	303	41.2
Markina-Ondarroa	185	---	---
Plentzia-Mungia	394	30	7.6

Iturria: EMAKUNDE/ Gizarte eta Erkidegoko Zerbitzuen eta Familien gaineko Txostena

3.8. Taula.- Haurrentzako jantokien kopurua Bizkaian eskualdeka, 1999.

	Litekeen eskaria	Plazak	Estaldura
Bizkaia	76.984	46.873	60.9
Arratia-Nerbioi	1.287	1.538	119.5
Durangaldea	1.957	1.875	95.8
Enkarterriak	1.547	807	52.2
Gernika-Bermeo	586	355	60.6
Bilbo Handia	4.248	7.136	168.0
Markina-Ondarroa	849	812	95.6
Plentzia-Mungia	1.846	1.236	67.0

Iturria: Eustat/ Gizarte Zerbitzuen Estatistika. 1999

3.4. Osasuna

Gaixotasunek, normalean, ez diete desberdin ukitzen pertsonen sexuaren arabera. Gizonezko eta emakumezko gaixoen portzentajeak ez dira oso ezberdinak izaten, nahiz eta, garbi dagoenez, sexu organoen lotutako zenbait gaixotasunek gizonezkoen baino ez dieten ukitzen (prostata gaixotasunak) eta beste batzuek emakumezkoen (gaixotasun ginekologikoak). Baina horiek ez dira bakarrak: birikietako tuberkulosia, HIESa, miokardioko infartu larriak eta bronkitisa gizonezkoen gaixotasunak direla esan daiteke, gaixotasun horiek izaten dituztenen %70etik gora gizonak direlako.

Gaixotasunetan bezala, gizonezko eta emakumezkoen heriotzaren zergatien dagokien ere ez dago alde handirik. Hiru dira, soilik, gizonezko eta emakumezko gaixoen proportzioak oso desberdinak diren arrazoiak: pozoitzeak, gizonezko gehiago hiltzen baititu, eta larru eta hezur eta giharretako gaixotasunak, emakume gehiagori ukitzen dietenak.

3.9. Taula.- Behin betiko diagnostikoaren eta sexuaren arabera, senda agiria eman zaizen pertsonak eta tasa 1000 biztanleko, Bizkaian, 1999.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Infekziozko gaixotasunak	3.490	1.418	40.6	2.072	59.3
Birikietako Tuberkulosia	215	62	28.8	153	71.2
HIESa	401	118	29.4	283	70.6
Hepatitisa	167	55	32.9	112	67.1
Tumoreak	21.675	10.898	50.3	10.777	49.7
Koloneko Neoplasia txarra	956	355	37.1	601	62.9
Neo.Txarra.trakea, bronkio, birikietakoa	1.206	167	13.8	1.039	86.2
Neo.txarra emakume bularretan	1.648	1.648	100.0	---	0.0
Neo.txarra prostatan	553	---	0.0	553	100.0
Gaixo. endokrino eta metabolikoak	3.558	1.969	55.3	1.589	44.7
Mellitus diabetea	1.505	736	48.9	769	51.1
Odoleko gaixotasuna	1.794	997	55.6	797	44.4
Gaixotasun mentalak	4.774	2.109	44.2	2.665	55.8
Nerbio sistema eta zentzumen organoen gaixotasunak.	25.372	14.718	58.0	10.654	42.0
Begi eta eranskinen trastornoa	18.744	10.877	58.0	7.867	42.0
Kataratak	15.663	9.347	59.7	6.316	40.3
Otitisa	767	355	46.3	412	53.7
Zirkulazio aparatuaren gaixotasuna	31.265	13.059	41.8	18.206	58.2
Hipertentsioa	1.250	656	52.5	594	47.5
Miokardioko infartu larria	2.109	565	26.8	1.544	73.2
Arnasketako gaixotasuna	24.110	9.231	38.3	14.879	61.7
Pneumonia	4.713	1.770	37.5	2.943	62.5
Bronkitisa	4.103	922	22.5	3.181	77.5
Asma	1.767	1.058	59.9	709	40.1
Pneumokoniosia eta Pneumonia	4.699	1.934	41.1	2.765	58.9
Guztira	256.609	130.063	50.7	126.546	49.3

Iturria: EUSTAT eta Eusko Jaurlaritzako Osasun Saila. Ospitaletako Senda Agiriaren Estatistika

3.10. Taula.- Heriotzak eta tasa 10.000 biztanleko, zergatiaren sexuaren arabera sailkatuta, Bizkaian, 1998.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
Infekzio edo parasito gaixotasunak	167	62	37.1	105	62.9
Tumoreak	2.912	1.074	36.9	1.838	63.1
Glandula endokrinoen gaixo...	376	202	53.7	174	46.3
Org. hematopoyetikoek odl gaixotasunak	43	30	69.8	13	30.2
Buruko transtornoak	341	222	65.1	119	34.9
Nerbio sistema eta zentzumen organoen gaixotasuna	257	144	56.0	113	44.0
Zirkulazio aparatuaren gaixotasuna	3.531	1.576	44.6	1.955	55.4
Arnas aparatuaren gaixotasuna	967	405	41.9	562	58.1
Digestio aparatuaren gaixotasuna	535	235	43.9	300	56.1
Sexu eta gernal aparatuaren gaixotasuna	176	93	52.8	83	47.2
Haurdunaldi, erditze eta erditze ostekoa	0	0	0.0	0	0.0
Larru eta zelula ehunen gaixotasuna	17	12	70.6	5	29.4
Hezur eta gihar sistemako gaixotasuna, eta ehun konjuntiboarena	63	46	73.0	17	27.0
Sortzetiko anormaltasunak	23	14	60.9	9	29.1
Jaiotza inguruko gaitzak	19	11	57.9	8	42.1
Egoera morbosoa gaizki definituak	200	122	61.1	78	39.0
Traumatismoak pozoitzeak	444	116	26.1	328	73.9
Guztira	10.071	4.743	47.1	5.328	52.9

Iturria: EUSTAT/ Heriotzen estatistika

3.5. Bazterketaren beste esparru batzuek

Inmigrazioaren kontzeptuak ez du, berez, bazterketarik ekartzen. Baina, egungo egoeran biak lotuta joateko joera dute, portzentaje handian. Bizkaian 7.633 atzerritar bizi dira, Estatistikako Estatuko Institutuaren arabera (INEbase datu basea), erdia gizonak eta beste erdia emakumeak. Hala ere, jatorrizko kontinenteari erreparatuz, sexuen arabera portzentajea erabat desproporzionatzen da. Afrikatik datozen gehienak gizonezkoak dira (%64.4 %35.4ren aldean), eta amerikarren artean, emakume etorkinen portzentajea handiagoa da (%64 %36ren aldean).

3.11. Taula.- Biztanle atzerritarrek nazionalitateka sexuaren arabera, 2001

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
	Abs.		Abs.	%	Abs.	%
Europako nazionalitateak	3134		1438	45.9	1696	54.1
Europar Batasuna	2777		1240	44.6	1537	55.4
Afrikako nazionalitateak	1434		507	35.4	927	64.6
Marokko	666		245	36.8	421	63.2
Ameriketako nazionalitateak	2453		1570	64.0	883	36.0
Iparramerika	541		284	52.5	257	47.5
Hegoamerika	1391		905	65.1	486	34.9
Asiako nazionalitateak	569		277	48.6	292	51.3
Filipinak	147		101	68.7	46	31.3
Aberririk gabeak	38		11	28.9	27	71.1
Ozeania	3		2	66.7	1	33.3
Guztira	7633		3.806	49.9	3.827	50.1

Iturria: Estatistikako Estatuko Institutua / INEbase datu basea

Bizkaiko biztanleen artean gertatzen den bezala, gizonezko atzerritarren aldean gutxiago dira lan mundura sartzen diren emakumeak. Lan baimenak kontuan hartuta, %60 gizonezkoei ematen zaizkie, eta gainerako %40a emakumeei. Esan gabe doa enplegua garrantzitsua dela pertsona guztientzat, baina emakumeentzat bereziki garrantzitsua da, horixe izaten baitute jatorrizko herritik alde egiteko emakumeen arrazoi nagusia.

3.12. Taula.- Atzerritarrei emandako lan baimenak eta indarreko lan baimenak dituzten atzerritar langileak, sexuaren arabera, Bizkaian, 1999.

		Emandako baimenak	Indarreko baimenak
Guztira	Abs.	614	1.079
Emakumeak	Abs.	240	421
	%	39.1	39.0
Gizonak	Abs.	374	658
	%	60.9	61.0

Iturria: Lan eta Gizarte Gaietako Ministerioa

4. KULTURA, AISIA ETA KIROLA

4.1.Kultura eta aisia.

Aisialdia gozamen, atsedeen, giza harreman eta norberaren garapeneko jardueretan erabiltzen duguna denbora da³. Denbora hau pertsonen bizitzako euskarri garrantzitsua bilakatu da iraultza industrialaren garaitik hona. Azken hamarkadetan batez ere produkzio alorrari dagokionean lan egiteko moduetan gertatu diren aldakuntzek gizonezkoei zein emakumezkoei eragiten diete, baina azken hauei bereziki. Emakumeak lan munduan sartzeak desdokitzeak ekarri ditu denboraren distribuzioan eta ondorioz, aisialdirako erabiltzen den denboran.

Aisian erabiltzeko denbora handiagoa da gizonezkoen kasuan emakumezkoenean baino. Bizimodu sozialera, aisia aktibo eta pasibora ematen diren ordu eta minutuen gaiari buruz egin diren ikerketa ugariak ez dute eztabaidarako zirrikiturik ere lagatzen. Euskal Autonomia Erkidegoaren esparruan, Eustatek 1998ko Denboraren Aurrekontuen Inkestak eta 1999ko Bizi-baldintzen Inkestak berretsi egiten dute hori. Errealitate horretatik abiatuta, atal hau Bizkaiko Lurralde Historikoan gizarte, kultura eta kirol jardueren bidez aisian eta tarte librean ibili eta erabiltzen diren formekin uztartuta dauden hainbat alderdiei buruzko datuetan zentratzen da.

Giza harremanek osatzen dute gure gizarteko pertsonen bizitzaren zati oinarritzkoa. Horretan ematen dugu batez beste ordu bat eta erdi egunean, 4.1. taulan azaldutako Eustaten Bizi-baldintzen Inkestak eskaintzen dituen datuen arabera. Asteko zikloa jarraituz, oro har, pertsonak lagunekin giza harremanak izaten dituzte gehienbat jai egunetan, hau da, larunbat eta igandeetan, eta jarduera hau nabarmen murrizten da aste egunetan. Hala ere, asteko ziklo hau ez da gizonezkoentzat eta emakumezkoentzat berdina izaten: gizonezkoek emakumezkoek baino denbora gehiago egiten dute lagunekin lan egunetan eta emakumezkoek igandeetan.

Aisiaren jarduera askotarikoa izan daiteke. Denboraren inkestetan jasotzen den motatako bat kopak hartzen ibiltzearena da. Gizonezkoek emakumezkoek baino denbora

^{3 3} Elizondo, A., E. Martínez, A. Novo eta R. Sanz: 2001. *Cifras sobre la situación de las mujeres y los hombres en Euskadi (2000)* Emakunde, <<http://www.emakunde.es>>.

gehiago ematen dute oro har jarduera honetan, 4.1 taulak erakusten digun legez. Sexu biek "poteak hartzen" denbora berdina ematen duten egun bakarra larunbata da, gainerako asteko egunetan alde honetatik aisiaren tartea handiagoa baita Bizkaiko gizonezkoen kasuan. Alde nabarmenenak, berriro ere, lan egunetan gertatzen dira, emakumezkoen asteko zikloan aisialdiko puntu baxuenean alegia.

4.1. Taula.- Lagunarteko harremanetan eta kopak hartzen batez besteko denbora, pertsonako eta sexuaren arabera Bizkaian.1998.

	Lagunarteko harremanak			Kopak hartzen		
	Guztira	Emakumeak	Gizonak	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Lan egunak	1:03	0:57	1:11	1:00	0:42	1:06
Ostiralak	0:50	0:59	0:45	1:24	1:03	1:38
Larunbatak	1:39	1:39	1:39	2:14	2:14	2:14
Igandeak	1:26	1:38	1:16	2:50	2:34	3:07

Iturria: EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta. 1998

Ikuskizunetara joatea da aisialdirako inbertitzen den beste jarduera. Emakumezkoek gizonezkoek baino denbora gehiago ematen diote jarduera honi astelehenetik larunbatera arte, azken egun honetan orduak eta minutuak berdintsuak direlarik. Igandea da gizonezkoek ikuskizunetara gehien joaten diren asteko eguna.

4.2. Taula.- Ikuskizunetara joateko aldizkatasunaren batez besteko denbora, partaideko eta sexuaren arabera Bizkaian.1998.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Lan egunak	1:06	1:11	1:01
Ostiralak	1:38	1:54	1:06
Larunbatak	1:49	1:50	1:49
Igandeak	1:49	1:38	1:58

Iturria:EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998

Zine zaletasuna ez da Bizkaiko herritarren ezaugarria, %40 baino gehiagok zinemara ez dela inoiz joaten esaten baitu. Gainera, joaten direnen artean, gehienak urtean noizean behin edo joaten dira eta gutxi dira sarritan joaten diren pertsonak. Baieztapen hauek

gizonezkoei zein emakumezkoei dagokie, zinemara joateko ohituran ez baitago sexuen arteko alde aipagarriarik.

4.3. Taula.- 16 urteko eta hortik gorako herritarren zinemara joateko aldizkatasuna, sexuaren arabera Bizkaian (%). 1998.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Sarritan	5.9	6.8	5.1
Aste buruetan	17.6	19.3	15.8
Oporretan	4.9	4.6	5.3
Urtean behin edo	29.3	27	31.7
Inoiz ez	42.3	42.3	42.2

Ituria: EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998

4.4 taularen datuek egiaztatzen dute prentsa idatzia irakurtzen duten pertsonak nobelak, poemak edo antzerki lanak irakurtzen dituztenak baino gehiago direla. Emakumezkoek frekuentzia handiagoak erakusten dituzte nobelak, antzerki lanak edo poesia irakurtzea bezalako kultura jardueretan: emakumezkoen %33k sarritan egiten du, gizonezkoen %24aren aldean. Aldiz, gizonezkoek emakumezkoek baino neurri handiago batean irakurtzen dute informazio orokorreko prentsa: %60.7k egunkariak sarritan irakurtzen dituela dio, emakumezkoen %49aren aldean.

4.4. Taula.- 16 urte eta hortik gorako herritarrek irakurtzen ematen duten aldizkatasuna, sexuaren arabera Bizkaian (%).1998

	Egunkariak			Nobelak, poemak, antzerkia		
	Guztira	Emakumeak	Gizonak	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Sarritan	54.6	49.0	60.7	29.1	33.3	24.5
Aste buruetan	19.6	21.9	17.1	4.5	4.8	4.2
Oporretan	0.6	1.0	0.3	3.9	3.5	4.4
Urtean behin edo	7.7	7.7	7.8	16.4	17.8	15
Inoiz ez	17.4	20.5	14.1	46.1	40.6	51.9

Ituria:EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998

4.2. Kirola

Kirola, alor publikoko hainbat eremu bezala, beti izan da eta orain ere askotan da emakumezkoen presentzia bitxikeria baino ez den gizonezkoen espazio bat. Emakumeak kirolelara sartzeko prozesua geldoa da, kargu publikoetara edo lan mundura sartzea bezainbat. Emakumezkoek kirolean parte hartzearen kontrako jarrera hainbat mito ezagunetan oinarritzen zen: kirola arriskutsua da emakumearen osasunerako (amatasunerako, jakina); kirolak maskulinizatu egiten du; emakumezkoek ez dute kirol jardueretako gaitasunik; edo emakumezkoek ez dute kiroletarako interesik. Emakumezkoek kirolean izan duten bilakaerak eta aldarrikapen etengabeek neurri batean gaindi arazi egin dituzte estereotipo hauek. Emakumezkoek Joko Olinpikoetan duten presentziaren gorakada moduko gertaerek (1900en %1.8 eta 2000n %37,9) finkatu dute norabidea.

Eztaba daezina da sexuen arteko berdintasuna bermatzeko herri erakundeek edozein alorretan duten zeregina. Gutun Olinpikoaren 5. artikulua bezalako xedapenak aurrera pauso nabarmena dira: "NBOk, bitarteko egoki guztiak erabiliz, emakumezkoen kirol sustapena bultzatuko du maila guztietan zein egitura guztietan eta bereziki nazio eta nazioarteko kirol erakundeen zuzendaritza organoetan, sexuen arteko berdintasuneko printzipioa hertsiki aplikatze aldera".

Beste maila batetik, Bizkaiko Foru Aldundiak *Emakumea eta Kirolaren Lehen Batzarra* antolatu du 2001eko azaroan, non Eusko Jaurlaritzak zein Aldundiak berak elkarlanaren beharra berretsi egin baitute jeneralean eta kirolean bereziki berdintasuna lortzeko. Kirola eta emakumeen alorreko aurrerakadak eta berritasunak aztertzen dituzten batzarren antolaketak erraztu egiten ditu egoerari buruzko diagnostikoak eta zentzu honetako herri politika berrien garapena.

Kirola zabalera handiko alorra da: eskolako kirola, aisialdiko kirola, etekin handiko kirola, zuzendaritza kirolean, kirol pasiboa eta abar. Bizkaian kirolean gizonezkoek eta emakumezkoek duten egoera aztertzeko sailkapen doi bat egin da kirol aktibo eta kirol pasiboen artean. Kirol aktiboak kirol jarduera mota guztiak hartuko lituzke (profesionala, aisialdikoa, eskolakoa), kirol pasiboaren barruan kirolean aritzea eskatzen

ez duten kirolaren inguruko gainerako jarduerak sartuko liratekeen bitartean (kirol agerkariak irakurtzea, kirol ikuskizunetara joatea eta abar).

4.2.1 Kirol aktiboa

Definizio ugari har ditzakeen kontzeptua da kirola. Zentzu hertsian kirola lehiaketa dela esan daiteke. Hala ere, egokiago irizten zaio kirola jarduera fisikoa bezala ulertzen duen adiera zabalago bati. Honela, horren barruan sartuko lirateke denboran aldizkatasun gehiago edo gutxiago duten jarduerak, hala nola, mantentzeko gimnasia, lehiaketarik gabeko kirola, lehiaketa kirola eta berorren prestakuntza eta paseo eta ibilaldiak.

Euskal Autonomia Erkidegoko kirol jardueraren ezaugarriak ondoko laburbilpeneko laukian ikus daitezke. Azterketa, Eustetek egindako Denboraren Aurrekontuen Inkestak eskaintzen dituen datuetan oinarritzen da, 1993koak eta 1998koak alderatuz. Lurralde Historikoz banatutako datuak mugatuagoak dira, baina nolabait ere berretsi egiten dute autonomiaren mailan gertatzen dena.

4.1 laukia. Euskadi Autonomia Erkidegoko kirol jardueraren ezaugarriak
Herritarrek 1993an baino tarte libre gutxiago daukate, baina, hala ere, igo egiten da kirolari eskaintzen dioten denbora kopurua.
Gutxitu egiten da genero mailako aldea kirolari eskainitako tarte libreari dagokionez. Hala ere, emakumezkoek 377 ordu eta 10 minutu eskaintzen dizkiote, gizonezkoek 504 ordu eta 55 minutu eskaintzen dizkioten bitartean.
Kirol jarduera fisikoetan emakumezkoen parte hartzearen portzentaia %55 da, gizonezkoen parte hartzearen %58ko portzentajearen aldean.
Kirol jarduera ohikoena paseoa eta ibilaldiak dira.
Emakumezko heldu eta nagusiek gazteek adina edo denbora gehiago ere eskaintzen diote kirol jarduera fisikoari.

Iturria: M. Setién-ek *Emakumea eta Kirolaren Batzarrean* aurkeztutako txostena, 2001eko azaroan, Bilbon.

Kirol jardueran gizonezkoen eta emakumezkoen artean dagoen aldea kirolari eskainitako denboran eta kopuruan ez ezik kirol motan eta egiten den moduan ere nabarmentzen da. Kirol jarduera orokorrean asteko zikloaren ereduak larunbatean du puntu gorena eta ostiralean beherena. Larunbata da gizonezkoek eta emakumezkoek jarduera fisikoetan aritzeari denbora gehien eskaintzen dioten eguna (0.18 ordu eta 0.08 ordu besteak beste). Desberdintasuna igandetan dago; gizonezkoek ariketak egiteari denbora gehien eskaintzen dioten bigarren eguna da, emakumezkoek kirola gutxien egiten duten eguna den bitartean.

Emakumezkoen asteko kirol zikloa lerro erdi-zuzena dela esan daiteke, astelehenean hasi, ostiralera arte eutsi, larunbatean igo eta igandean bertan behera jotzen duena. Aldiz, gizonezkoen asteko kirol zikloa larunbatean hasi, igandean eta lan egunetan jaitsi eta ostiraletan erori egiten da, kirolari denbora gutxien eskaintzen dioten eguna ostirala delarik.

4.5. Taula.- Kirol jarduerak egiten dituen aldizkatasunaren batez besteko denbora partaideko eta sexuaren arabera, Bizkaian. 1998.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Lan egunak	0:09	0:06	0:12
Ostiralak	0:07	0:05	0:09
Larunbatak	0:13	0:08	0:18
Igandeak	0:08	0:03	0:13

Iturria: EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998

Euskal gizartean oso errotuta dagoen mendira joatea bezalako kirol jarduera batek ere aldizkatasun handiago erakusten du gizonezkoen kasuan, %11.1 mendira sarritan joaten baita, emakumezkoen artean sarritan %5.7 joaten den bitartean. Datu hauek ez dira oso desberdinak

Euskadi Autonomia Erkidegorako Emakunderen *Emakumezko eta gizonezkoen egoerari buruzko zenbatekoak. Euskadi 2000 Txostenean* agertzen direnen aldean.

4.6. Taula.- 16 urte eta hortik gorako biztanleek mendira joateko aldizkatasunaren portzentaia, sexuaren arabera, Bizkaia, (%) 1998.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Sarritan	8.3	5.7	11.1
Aste buruak	18.2	18.0	18.4
Oporretan	8.9	9.1	8.7
Urtean behin edo	24.2	19.2	29.6
Inoiz ez	40.4	48.0	32.2

Iturria: EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998

Arautuagoa dagoen beste jarduera fisiko mota kirol federatua da. Kirol motaren ugaritasuna dela eta federakuntzak ere ugari dira. Federakuntzen alorra gizonezkoen eremua da oraindik: 4.7 taulan aztertutako federakuntzen zerrendatik federatutako pertsonetatik %70 baino gehiago gizonezkoak dira. Pertsonak federakuntzetan aritzeak berak, oro har, kirol jarduerarekiko konpromiso maila altuagoa ekartzen du. Alor honetan, gizonezkoen eta emakumezkoen arteko aldea izugarri igotzen da: aztertutako 43 kirol motetan, 30ean baino gehiagotan emakumezkoen proportzioa ez da %30era iristen. Muturreko kasuetan emakumezko presentziak ez du %5a gainditzen: Automobilismoa, Boloak, Boxeoak, Ehiza, Txirrindularitza, Aireko Kirolak, Golfa, Mendia, Motoziklismoa, Padela, Euskal Pilota, Arrantza, Squasha eta Tiro Olinpikoa. Berdintasun handiena duten kirolak hauexek dira: Boleibola, Hockeya, Hipika, Saskibaloia eta Eskubaloia. Emakumezkoen motak, hau da, emakumezko proportzioa gizonezkoa baino handiago duten kirolak, bi dira: Hipika (emakumezkoek %58.4 eta gizonezkoek %41.6) eta Gimnasia (emakumezkoek %96.8 eta gizonezkoek %3.2).

4.7. Taula.- Kirol federakuntzetan federatutako pertsonen kopurua, sexuaren arabera, Bizkaia, 2001

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Urpeko kirolak	1.370	180	13.1	1.190	86.9
Xakea	1.235	252	20.4	983	79.6
Atletismoa	983	225	22.9	758	77.1
Automobilismoa	321	12	3.7	309	96.3
Badminton	61	14	23.0	47	77.0
Saskibaloia	9.325	6.051	64.9	3.274	35.1
Eskubaloia	3.307	1.339	40.9	1.968	59.1
Beisbola	476	41	8.6	435	91.4
Boloak	1.392	0	0.0	1.392	100.0
Boxeo	129	4	3.1	125	96.9
Ehiza	3.746	---	0.0	3.746	100.0
Txirrindularitza	2.264	---	0.0	2.264	100.0
Aireko kirolak	175	5	2.9	170	97.1
Neguko kirolak	2.066	828	40.0	1.238	60.0
Esgrima	180	74	41.1	106	58.9
Futbola	16.894	558	3.3	16.336	96.7
Gimnasia	1.478	1.431	96.8	4	3.2
Golfa	4.250	---	0.0	4.250	100.0
Halterofilia	206	16	7.8	190	92.2

Oharra: ondoko orrialdean jarraitzen du

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
Hipika	1.069	624	58.4	445	41.6
Hockeya	315	101	32.1	214	67.9
Judoa eta besteak	399	49	12.3	350	87.7
Euskal joko eta herri kirolak	450	32	7.1	418	92.9
Karatea	620	142	22.9	478	77.1
Mendia	6.430	---	0.0	6.430	100.0
Motoziklismoa	128	1	0.8	127	99.2
Igeriketa	2.111	1.019	48.3	1.092	51.7
Padela	491	---	0.0	491	100.0
Patinajea	383	78	20.4	305	79.6
Euskal pilota	2.101	83	4.0	2.018	96.0
Arrantza	998	30	3.0	968	97.0
Petanka	147	34	23.1	113	76.9
Piraguismoa	169	23	13.6	146	86.9
Arraunketa	731	71	9.7	660	90.3
Errugbia	797	117	14.7	680	85.3
Squasha	47	0	0.0	47	100.0
Surfa	249	15	6.0	234	94.0
Taekwondoa	1.109	373	33.6	736	66.4
Tenisa	1.170	428	36.6	742	63.4
Mahaiko tenisa	158	12	7.6	146	92.4
Tiroa uztaiaz	269	45	16.7	224	83.3
Tiro Olinpikoa	1.277	58	4.6	1.219	95.4
Boleibola	270	144	53.3	126	46.7
Guztira	71.710	14.509	20.2	57.201	79.8

Iturria: Bizkaiko Foru Aldundiko Kultura Sailak emandako datuak.

4.2.2 Kirol pasiboa

Kirola, jarduera fisikoaz gain, ikuskizuna ere bada sarri askotan. Kirol gertaera eta emankizunak ospatuz, kirolaria bat egiten da bere eginkizunaren hartzaile diren pertsonekin. Pertsona hauen guztien ezaugarriek hartzen dute kirol pasiboa izendatu den alorraren azterketa. Gaur egun orokorrean oso ikerketa eta datu gutxi dauden alorra da, eta are gutxiago Bizkaia bezalako Lurralde Historiko zehatz bati mugatuta dagokionean. Atal honek erabiltzen duen iturri nagusia Denboraren Aurrekontuen Inkesta da.

Emakumezkoek eta gizonezkoek ez dute oro har kirol egunkari eta aldizkaririk irakurtzen: %60k dio ez duela inoiz egiten eta zentzu horretan ez dago alde handirik sexu bien artean. Desberdintasuna prentsa mota hau irakurtzen duten pertsonen artean dago, egiten duten intentsitatean hain zuzen ere: emakumezkoek gehienbat urtean behin edo egiten dute. Baina gizonezkoetatik gehienek sarritan egiten dutela esaten dute.

Beste alde batetik, ikuskizunetara joateko jarduerak gizonezko gehiago biltzen ditu emakumezkoak baino; kirol emankizunetara doazen pertsonetatik %70a gizonezkoak dira. Hala ere, ez dago alde handirik kirol zale pasibo hauek aritzen diren moduetan; oro har, urtean inoiz edo aste buruetan joaten dira.

4.8. Taula.- 16 urte eta hortik gorako biztanleek kirol egunkari eta aldizkariak irakurtzen dituzten aldizkatasuna, sexuaren arabera, Bizkaia (%), 1998.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Sarritan	18.6	15.5	21.9
Aste buruetan	9.5	8	11.0
Oporretan	1.2	1.8	0.6
Urtean inoiz edo	13.3	17.4	8.9
Inoiz ez	57.4	57.3	57.6

Iturria: EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998

4.9. Taula.- 16 urte eta hortik gorako biztanleak kirol ikuskizunak ikusten dituzten aldizkatasuna, sexuaren arabera Bizkaian (%), 1998an.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Sarritan	3.8	1.5	6.2
Aste buruetan	13.9	9.2	19.0
Oporretan	1.6	1.1	2.2
Urtean inoiz edo	22.1	15.2	29.6
Inoiz ez	58.6	73.0	43.0

Iturria: EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998

5. HEZKUNTZA ETA INFORMAZIOAREN GIZARTEA

5.1. Hezkuntza

Hezkuntza alor desberdinetan emakumezkoek eta gizonezkoek duten egoerari buruzko adierazleek gizartearen beste alderdi erabakigarria erakusten dute. Kontutan hartzen baditugu lehen eta haurren hezkuntza Bizkaian, ikusten dugu matrikulatutako pertsonetatik %42,42 emakumezkoak direla, %51,58 gizonezkoak diren bitartean. Portzentaje hauek ez dira aldatzen etapa desberdinetan (Haur Hezkuntzan matrikulatutakoetatik %48,3 emakumezkoak dira eta Lehen Hezkuntzan matrikulatutakoetatik %48,5). Ikastetxeen izaera publiko edo pribatuari dagokionez, Bizkaian Haur Hezkuntzako ikastetxeetatik %47,6 pribatuak dira eta %52,4 publikoak. Lehen Hezkuntzari dagokionez, %56,2 ikastetxe pribatuak dira eta %43,8 publikoak.

5. 1. Taula.- Bizkaiko haur hezkuntzan eta lehen hezkuntza diharduten ikasleak , maila, sexuaren, kurtsoaren arabera eta ikastetxearen izaera (pribatua/publikoa), Bizkaian, 1999-2000n.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
		Abs.	%	Abs.	%
Haur Hezkuntza					
Pribatua	14.097	6.897	48.79	7.218	51.21
Publikoa	15.540	7.415	47.71	8.125	52.29
Lehen Hezkuntza					
Pribatua	30.675	15.106	49.24	15.569	50.76
Publikoa	23.917	11.391	47.62	12.526	52.38
Guztira	84.229	40.791	48.4	43.438	51.58

Iturria: EUSTAT/Hezkuntzako Estatistikak.1999-2000

Mailaren araberako irakasleriari dagokionez egiaztatuko dugu irakasle gehienak emakumezkoak direla, lanbide heziketan, unibertsitateko ikasketetan eta arte eta ofizioetan izan ezik. Alde handienak ondoko heziketa maila hauetan aurkitzen ditugu: haur hezkuntzan irakasleriaren %93,66 emakumezkoak dira; lehen hezkuntzan %79,91

emakumezkoak dira; helduen hezkuntza iraunkorrean %71,07 emakumezkoak dira eta hizkuntzetan %72,19a iristen dira.

Arestian esan dugun bezala, goi mailako zikloen irakasleriaren artean gizonezkoak gehiago dira emakumezkoak baino; hortaz, lanbide heziketako irakasleriaren %60,45 gizonezkoak dira; arte eta ofizioen irakaskuntzan diharduten irakasleen %55,88 gizonezkoak dira, unibertsitateko irakasleriaren %67,58 bezala.

5.2. Taula.- Irakasleriaren artean emakumezkoen eta gizonezkoen portzentajearen bilakaera, mailaren arabera, Bizkaian, 1999-2000n.

	GUZTIRA	Emakumeak		Gizonak	
		Abs.	%	Abs.	%
Erregimen orokorreko ikasketak	18.056	11.422	63.25	6.634	36.75
Unibertsitate aurreko mailak	14.581	10.128	69.46	4.453	30.54
Haur hezkuntza -Lehen hezkuntza -D.B.H.	6.497	5.467	84.15	1030	15.85
Haur hezkuntza	2.080	1.948	93.66	132	6.34
Lehen hezkuntza	4.782	3.821	79.91	961	20.09
D.B.H.	5.683	3.552	62.51	2131	37.49
Helduen heziketa iraunkorra	318	226	71.07	92	28.93
Hezkuntza bereziak	186	129	69.36	57	30.64
Hezkuntza ertaina	8.009	4.591	57.33	3418	42.67
Batxilergoa	3.352	1.933	57.66	1419	42.33
Lanbide heziketa	1.583	626	39.55	957	60.45
Unibertsitateko ikasketak	2.897	939	32.42	1958	67.58
Erregimen bereziko hezkuntzak	578	355	61.5	223	38.5
Arte eta ofizioak	34	15	44.12	19	55.88
Hizkuntzak	133	96	72.19	37	27.81
Musika	411	244	59.37	167	40.63

Iturria: EUSTAT/ Hezkuntzako Estatistikak.1999-2000.

5.2. Informazioaren gizartea

Azken urteotan etengabe hitz egiten da informazioaren gizarte berriaren gainean. Horregatik, interes handikoa da gizarte osoa irauli duten eta eguneroko bizimoduan hainbestearino eragin duten aldaketa teknologiko handi horietara doitzeko orduan ea genero desberdintasunik dagoen aztertzea. Azterketa hau egiteko azterketa gune nagusia Internet izango da, "azken iraultza teknologikoa" bera dela esan baitezakegu, edo, gutxienez, eragin handien izan duen tresna dela.

1998an artean bizkaitar gehienak ez zeuden Internetera konektatuta; emakumezkoen %96,1 ez zen inoiz Internetera konektatu, gizonen portzentaia zerbait txikiagoa zen bitartean, hau da, %91,3a. Azpimarratu behar da emakumezkoen %1.5 sarera konektatu ohi dela, gizonen artean %4.5 egin ohi duen bitartean.

5.3. Taula.- Interneterako konexioa, sexuaren arabera Bizkaian (%).1998.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Sarritan	3.0	1.5	4.5
Aste buruetan	1.3	1.0	1.7
Oporretan	---	---	---
Urtean inoiz edo	1.9	1.3	2.4
Inoiz ez	93.8	96.1	91.3

Iturria: EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998

Interneten gaineko ezagutzari dagokionez, portzentajeak ez dira asko aldatzen gizonen eta emakumeen artean, nahiz eta tresna honi buruzko ezagutza duten gizonen gehiago egon: %96 gizonen, %91,6 emakumeen aldean.

5.4. Taula.- Interneten gainera ezagutza, sexuaren arabera Bizkaian (%) 2001.

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
	Abs.		Abs.	%	Abs.	%
Bai	563		274	91.6	289	96.0
Ez	34		23	7.7	11	5.7
E.D.	3		2	0.7	1	0.3
Guztira	600		299	100.0	301	100.0

Iturria: Euskobarometroa 2001

Interneten erabilerari dagokionez, emakumezkoek Internet etxetik erabiltzen dute gizonezkoek baino neurri handiago batean (emakumezkoen %51,8 gizonezkoen %51,5en aldean). ikastetxetik konektatzen diren pertsonen artean errepikatu egiten da alde hori (emakumezkoen %48,2 gizonezkoen %37,7en aldean). Aldiz, lantokian Internet erabiltzen duten gizonezkoen proportzioa emakumezkoa baino handiagoa da (%54,6 eta %36,6 besteak beste).

5.5. Taula.- Interneten erabilera sexuaren arabera Bizkaian (%) 2001.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Etxean	51.7	51.8	51.5
Lantokian	46.3	36.6	54.6
Ikastetxean	42.6	48.2	37.7

Iturria: Euskobarometroa 2001

Posta elektronikoa etxean erabiltzeari dagokionez, ez dugu ia alderik nabaritzen gizonezkoen eta emakumezkoen artean. Emakumezkoen %63,4k erabiltzen du posta elektronikoa etxean, hori egiten duten gizonezkoen portzentaia %64,6 den bitartean.

5.6. Taula.- Posta elektronikoaren erabilera etxean, sexuaren arabera Bizkaian (%) 2001.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Bai	155	71	63.4	84	64.6
Ez	87	41	36.6	46	35.4
Guztira	242	112	100.0	130	100

Iturria: Euskobarometroa 2001

2001 urtean zehar Eusko Jaurlaritzak *Konekta Zaitetz* izenean ekipo informatikoak erosi eta internetera konektatzeko sustapen kanpaina egin zuen. Kanpaina horren emaitzei dagokionez, azpimarratu behar da horretan parte hartu zuten erosleak gehienbat gizonezkoak izan zirela: ekipo informatikoa erosteko *Konekta Zaitetz* programa erabili duten pertsonetatik %64,8 gizonezkoak dira.

5.7. Taula.- *Konekta Zaitetz* programaren bidez ekipo informatikoak erosi dituzten 15 urtetik gorako biztanleak, sexuaren arabera Bizkaian , 2000.

Guztira	Emakumeak		Gizonak	
Abs.	Abs.	%	Abs.	%
8.230	2.895	35.2	5.335	64.8

Iturria: EUSTAT / Informazioaren Gizartearen gaineko Inkesta.

6. GARRAIOA

2001ean egindako txosten batean, Bizkaiko Foru Aldundiak jakitera eman zituen lurralde honetan herri garraioaren erabiltzaile gehienak emakumezkoak zirela adierazten zituzten datuak. Datu hau lotuta dago, neurri batean, Trafikoko Zuzendaritza Nagusiak emandakoarekin, hau da, gidatzeko baimena duten pertsonetatik emakumezkoak %34 bakarrik direla gaur egun.

6.1. Taula.- Auto gidarien errolda, sexuaren arabera Bizkaian, 1999.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
		Abs.	%	Abs.	%
Baimenik gabeko errolda	533.219	185.057	34.7	348.162	65.3
Baimenen errolda	26.502	5.465	20.6	21.037	79.4
Errolda guztira	559.721	190.522	34.0	369.199	66.0

Iturria: Trafikoko Zuzendaritza Nagusia.

Beharbada, datu hauek adinaz zatikatuta berdintasunera hurbilagoko errealitatea emango ligukete datozen belaunaldietarako. Aurreikus dezakegu neska eta mutil gazteen arteko gida baimena kopuruei buruzko aldeak txikiagoa izango dela edo alderik ere izango ez dela.

Aurreko taulan agertzen diren datuak neurri batean aldarazten dituen adierazletako bat gida baimenaren mota da. Gaur egun, autoen gizonezko eta emakumezko gidarien artean dagoen parekotasuna errealitate bat da; hala ere, bestelako ibilgailuetan ez da holakorik gertatzen, eta gizonezkoen kopuruak erraz gainditzen ditu emakumezkoena. Emakumezkoek ez dute mota hauetan gida baimenik eskatzen: zilindrada handiko motorrak (A), tona handiko kamioiak (C), autobusak edo atoa daramaten ibilgailuak. Garraiolari lanbidea, merkantzietakoa zein pertsonetakoa gizonezkoen mundua da gaur egun ere, eta emakumezkoak leku bat hartzen hasita dauden arren euren presentzia bitxikeria izan ohi da. Hau oso alor zabala da aukera berdintasuna erdiestearen aldeko lana egiteko.

6.2. Taula.- Emakumezkoei eta gizonezkoei emandako gidatzeko baimenak, motaren arabera banatuta, 2000.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
A1	224	51	22.8	del	77.2
A	729	54	7.4	675	92.6
B	14.918	7.064	47.3	7.125	47.8
BTP	148	20	13.5	128	86.5
C1	30	8	26.7	22	73.3
C	607	11	1.8	596	98.2
D1	1	0	0	1	100.0
D	194	9	4.6	185	95.4
E	254	13	5.1	241	94.9
Baimenak guztira	16.352	7.228	44.2	9.124	55.8
Titularrak guztira	16.335	7.225	44.2	9.110	55.8
Motozikletak	2.052	507	24.7	1.545	75.3

Iturria: Trafikoko Zuzendaritza Nagusia. 2000 urteko estatistika orokorreko urtekaria.

7. PARTAIDETZA POLITIKO ETA SOZIALA

7.1. Erakundeak

Herri erakundeek eta partaidetza politikoa funtsezko elementuak dira sistema politiko demokratikoetan. Eremu biak elkarri eragiten diote bizitza sozial, ekonomiko eta kulturala arautzeko erakundeek duten partaidetza politikoa garrantzia erabakigarria duen zentzuan eta gainera, sistema demokratikoaren beraren funtzionamenduak herritarrek prozesu politikoetan parte hartzea exijitzen du. Atal honek bildu egiten ditu elementu biek in lotutako alderdi batzuek, hau da, erakunde eta partaidetza politikoarekin.

Sexuen arteko berdintasunaren alde herri erakundeek duten esku hartzea erritmo eta modu desberdinetan garatu da. Berdintasuneko herri politikak indarrean jartzeko erabili den tresna funtsezkoena Ekintza Positibo edo Aukera Berdintasuneko Planak izan dira. Euskadiko Autonomia Erkidegoan Emakundek osaturiko Ekintza Positiboko I. Plana 1991ean jarri zen indarrean eta gaur egun III. Plana dago martxan, 1999ko abenduan onartu zena. Tokiko erakundeei dagokienez, Arabako eta Bizkaiko Foru Aldundiek badute Berdintasuneko Plana 1999 eta 2000tik hona besteak beste, eta gaur egun mota honetako 18 Plan onartu dira udalerrien mailan.

Beste alor batzuetan gertatzen den bezala, Batzar Nagusietan emakumezkoek eta gizonezkoek duten presentzia ez da batere orekatua: azken hauteskundeetan emaitzen arabera, Bizkaiko Batzar Nagusietarako aukeratu diren pertsonetatik %35,3 soilik dira emakumezkoak. Batzar Nagusietan euren artean emakumezkoen presentzia handiena duten alderdiak EAJ eta PSE-EE dira, %40arekin; eta emakumezkoen presentzia txikiena duena EH da, %33,3rekin.

7.1. Taula.- Bizkaiko Batzar Nagusietarako 1999 urtean aukeratutako pertsonak, alderdi politikoaren eta sexuaren arabera.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
		Abs.	%	Abs.	%
EAJ	18	7	38.8	11	41.2
PP	10	4	40.0	6	60.0
PSE-EE	10	4	40.0	6	60.0
EH	9	3	33.3	6	66.7
EA	3	0	0.0	3	100.0
IU-EB	1	0	0.0	1	100.0
GUZTIRA	51	18	35.3	33	64.7

Iturria : Bizkaiko Foru Aldundia/ Batzar Nagusietarako Hauteskundeak 1999.

Bizkaiko hauteskunde barrutiez antolatutako datuek erakusten dute emakumezkoen portzentaia handiena Durangok aurkezten duela, %44arekin. Enkarterrietako barrutiak emakumezkoen presentzia txikiena dauka Batzar Nagusietan, %31,2rekin.

7.2. Taula.- Bizkaiko Batzar Nagusietarako barrutiz aukeratutako pertsonak, sexuaren arabera, Bizkaian, 1999an.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
		Abs.	%	Abs.	%
Bilbo	14	5	35.7	9	64.3
Busturia-Urbe	12	4	33.3	8	66.7
Durango	9	4	44.4	5	55.6
Enkarterriak	16	5	31.2	11	68.8
Guztira	51	18	35.3	33	64.7

Iturria: Bizkaiko Foru Aldundia/ Batzar Nagusietarako Hauteskundeak.

Udaletako zinegotzi karguetan emakumezko eta gizonezkoen kopuruari dagokionez, portzentaia jaitsi egiten da Batzar Nagusietarako hautatutako emakumezkoen aldean. Beraz, Bizkaiko udaletan emakumezkoen presentzia Batzar Nagusietakoa baino txikiagoa da; emakumezko zinegotzien portzentaia %26,8koa da, Batzar Nagusien kasuan %35,3ra iristen den bitartean.

7.3. Taula.- Zinegotzi karguetan diren emakumezko eta gizonezkoen kopuru eta portzentaia.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Alkateak	110	13	11.8	97	88.2
Alkate ordeak	251	59	23.5	192	76.5
Zinegotziak	819	244	29.8	575	70.2
Zinegotziak guztira	1.180	316	26.8	864	73.2

Iturria: Geuk egina Euskal Udalen Gidan oinarrituta.

Erakundeetan gizonezkoek eta emakumezkoek duten presentziak administrazioan duten proportzioa ere biltzen du. Alderdi honi dagokionez Bizkaiko Foru Aldundiko Saitetan, emakumezkoen portzentaia %42,3koa da. Talde desberdinak kontutan hartzen baditugu, C taldeak dauka emakumezkoen presentzia handiena %48,9rekin, eta D+E taldeak dauka emakumezkoen presentzia txikiena, %35,1ekin.

7.4. Taula.- Bizkaiko Foru Aldundiko Saitetan diren emakumezkoen eta gizonezkoen kopurua, taldeen arabera.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
A	425	152	35.8	273	64.2
B	478	234	48.9	244	51.1
C	533	311	58.3	222	41.7
D+E	1.232	433	35.1	799	64.9
Guztira	2.668	1130	42.3	1538	57.7

Iturria: Geuk egina.

7.2. Alderdi Politikoak eta Sindikatuak

2001eko maiatzaren 13ko Euskal Parlamentuko hauteskundetarako Bizkaiko hautagai zerrendetan emakumezkoek eta gizonezkoek izandako presentziari dagokionez, %41,6 emakumezkoak direla ikusten dugu. Emaizak alderdiz aztertuta aldaera handiak aurkitu ahal ditugu: honela hauteskunde honetako emakumezkoen presentzia EAJ alderdiaren zerrendan %18ra soilik iristen da, EHren kasuan portzentaia hau %52ra iristen den bitartean. Aurkeztutako hautagai zerrendetan sexuen artean dauden proportzioak presentzia nahikoa orekatua islatzen dute emakumezkoen eta gizonezkoen presentziaren inguruan. Dena dela, azpimarratu behar da emakumezko hautagaien portzentaia gero benetan hautatzen direnak baino handiago da.

7.5. Taula.- 2001eko maiatzaren 13ko Euskal Parlamentuko hauteskundeetarako Bizkaiko hautagai zerrendetako emakumezkoen eta gizonezkoen portzentaia.

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
	Abs		Abs.	%	Abs	%
EAJ-EA	25		7	18	18	72
PP	25		11	44	14	56
PSE-PSOE	25		12	48	13	52
EH	25		13	52	12	48
IU-EB	25		9	36	16	64

Iturria : Alderdi politikoek web orria.

Hautagai zerrendetan aurkitzen dugun emakumezkoen eta gizonezkoen presentzia orekatu hau desagertu egiten da zerrendetako lehen 10 hautagaiak kontutan hartzen baditugu. Hautagai zerrendetan oro har emakumezkoen presentzia %41,6koa baldin bazen, oraingoan portzentaia hori jaitsi egiten da %32ra, nahiz eta aldaera handiak aurkitu ahal ditugun alderdien artean. Honela, hautagai zerrendetako lehen 10 lekuetan emakumezkoen presentzia %20koa da PP eta IU-EBren kasuan, EHren kasuan portzentaia hau %50eraino iristen den bitartean.

7.6. Taula.- 2001eko Euskal Parlamentuko hauteskundetarako hautagai zerrendetako lehen 10 postuetan izandako emakumezkoen eta gizonezkoen kopurua.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
EAJ-EA	10	3	30	7	70
PP	10	2	20	8	80
PSE-PSOE	10	4	40	6	60
EH	10	5	50	5	50
IU-EB	10	2	20	8	80

Iturria: Alderdi Politikoen Web orria.

Sintesi modura berriro nabarmendu ahal dugu emakumezkoen presentzia jaitsi egiten dela lehen 5 postuetan (lehen 10 postuetan gertatzen zen bezala) alderdiek aurkeztutako hautagai zerrendaren aldean. Jaitsiera hau alderdi guztietan gertatzen da, ordezkari-tza parlamentarioa duten alderdietan zein ordezkari-tza parlamentarioa ez duten partiduetan. Beraz, esan daiteke alderdiak ahalegintzen direla aurkezten dituzten hautagai zerrendetan sexuen proportzioari dagokionez zuzen jokatzeko, baina gero "zuzentasun" edo oreka hau desagertu egiten da lehen postuetan. Honek berretsi besterik ez du egiten arestian esandakoa, hau da, hautatutako emakumezkoen portzentaia emakumezko hautagaien portzentaia baino txikiagoa dela.

Baieztapen honen barruan, azpimarratu behar da ordezkari-tza parlamentarioa duten alderdiek dituztela emakumezko hautagaien portzentajearen eta lehen postuetan diren emakumezkoen portzentajearen artean alde nabarmenak. Honela, ordezkari-tza parlamentarioa duten alderdietan hautagaien zerrendetatik %41,4 emakumez osatuta dago, lehen 5 postuetan diren emakumezkoen dagokien portzentaia %20a soilik denean. Alde hau askoz txikiagoa eta nabarmenagoa da ordezkari-tza parlamentarioa ez duten alderdietako hautagai zerrendetan; hautagai zerrendetako %38,5 emakumezkoak dira, lehen 5 postuetan portzentaia hori %32,7ra jaisten den bitartean. Portzentajearen aldea

kasu honetan %5,8koa da, ordezkaritza parlamentarioa duten alderdietan alde hau %40,4koa den bitartean.

7.7. Taula.- 2001eko maiatzaren 13ko Eusko Parlamentuko hauteskundetarako Bizkaiko hautagai zerrendetako Emakumezkoen eta Gizonezkoen portzentaia.

	Emakumeak	Gizonak
Hautagai zerrendak	38.5	61.5
Zerrendako lehen 5 postuak	32.7	67.3
Ordezkaritza duten alderdietako hautagai zerrendak	42.4	57.6
Ordezkaritza duten alderdietako zerrendetako lehen 5 postuak	2.0	7.0

Iturria: Geuk egin EMAKUNDEk emandako datuetan oinarrituta.

Bizkaiko udal hauteskundeetan emakumezkoen eta gizonezkoen kopuruaren bilakaerari dagokionez, emakumezkoen presentzia gora doala antzeman dezakegu, nahiz eta azken datuak oraindik ez daude sexuen arteko proportzioari dagokionez ez orekatuta ez eta gutxiago ere. 1979 urtean Bizkaiko udal hauteskundeetan emakumezkoen presentzia %6,5ekoa zen, 1995ean %18,2koa zen bitartean.

7.8. Taula.- Bizkaiko udal hauteskundeetako emakumezkoen eta gizonezkoen kopuruaren bilakaera (1979-1995)

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
1979	1161	75	6.5	1086	93.5
1983	1135	96	8.5	1039	91.5
1987			12.4		87.6
1991	1191	203	17	988	83
1995	1211	220	18.2	991	81.8

Iturria: Geuk egin *Colección Elecciones*, Eusko Jaurlaritza 1979, 1983, 1987, 1991 eta 1995eko hauteskundeetarako txostenetatik ateratako datuetan oinarrituta.

Sindikatueta afiliatutako gizonen eta emakumeen kopurari dagokionez, ezin dugu inolako emaitzarik atera, bi sindikatu datuak soilik lortu ahal izan ditugu eta: ELA sindikatuaren afiliatutakoetatik %31,4 emakumeak dira, STEE-EILAS sindikatuaren portzentaia hau %71,7ra iristen den bitartean. Gogoratu behar dugu azken hau irakaskuntza alorreko sindikatu dela, non irakasleriaren gehiengoa emakumeak baitira.

7.9. Taula.- Bizkaian ELA eta STEE-EILAS sindikatueta afiliatutako gizonen eta emakumeen kopurua, 2001.

	Guztira		Emakumeak		Gizonak	
	Abs.		Abs.	%	Abs.	%
ELA	94.079		29.579	31.4	64.500	68.6
STEE-EILAS	1614		1.157	71.7	457	28.3

Iturria: Geuk egin sindikatuok emandako datuetan oinarrituta.

Bizkaian alderdi politikoaren osaketaren sexu proportzioari dagokionez, zuzendaritza batzordeetan gizonen dute proportzio handiagoa nabarmentzen da, nahiz eta sindikatuaren kasuan gertatu zaigun bezala, bi alderdi politiko datuak soilik dauzkagun: EAJren zuzendaritza batzordean emakumeen portzentaia %16,7koa da, EAren kasuan portzentaia hau %34,5era iristen den bitartean.

7.10 taula. EAJ eta EA alderdi politikoaren zuzendaritza batzordeetako emakumeen eta gizonen kopurua Bizkaian. 2001

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
EAJ	12	2	16.7	10	83.3
EA	13	5	34.5	8	61.5

Iturria: Geuk egin alderdiok eskainitako datuetan oinarrituta.

7.3. Gizarteko partaidetza

Elkartegintzak herri partaidetza sozial eta politikoa bideratzeko funtsezko modua osatzen du. Elkartegintzako mugimendua errealitate aberats eta askotarikoa da, talde ugari hartzen duena, baina gure azterketa batez ere, baina ez soilik, Bizkaiko emakumezkoen elkarteetan zentratuko da.

Emakumezkoen elkarteak dauzkaten helburuen arabera aztertzen baditugu, ikusten dugu elkarte hauetatik %36,8k emakumearen hainbat alorretako sustapena bideratzeko helburua dutela; %21,1ek emakumeentzako jarduera soziokulturalen sustapena bideratzeko helburua dute; %19,3k emakumeei laguntza juridikoa, psikologikoa edo lan eremukoa emateko helburua dute; beste %19,3k emakumeak hezteko helburua dute, eta, azkenik, emakumeen eskubideak aldarrikatzeko helburua duten elkarteak ditugu (%3,5).

7.11. Taula.- Bizkaiko Emakumeen Elkarteak, helburu motaren arabera, 2000.

Helburuak	%
Emakumea hainbat alorretan sustatzea	36.8
Emakumeentzako jarduera soziokulturalak sustatzea.	21.1
Laguntza juridikoa, psikologikoa edo lanekoa emakumeei.	19.3
Emakumeen heziketa.	19.3
Emakumeen eskubideak aldarrikatzea.	3.5
Guztira	100

Iturria: Bizkaiko Emakumeen Elkartegintzaren Txostena, 2000.

Gai jardueraren eremuari dagokionez, elkarte hauetako %49,1ek kultur alorrean dihardu; %15,8k eskulangintzaren alorrean; %12,3k osasunaren alorrean; %10,5ek aisialdiaren alorrean; beste %10,5ek hezkuntzaren alorrean, eta gainerako jarduera alorrak (%10 baino portzentaia txikiagoarekin) gizarte laguntza, ideologiaren alorra, kirolak eta komunikazioa dira.

7.12. Taula.- Bizkaiko Emakumeen Elkarteen portzentaia, gai jarduera motaren arabera, 2000.

Gai jarduera	%
Kultura	49.1
Eskulangintza	15.8
Osasuna	12.3
Aisialdia	10.5
Hezkuntza	10.5
Gizarte laguntza	8.8
Alor ideologikoa	7.0
Kirolak	5.3
Komunikazioa	5.3
Besteak	3.6
ED/EDE	5.3
Guztira	100

Iturria: Bizkaiko Emakumeen Elkartegintzaren Txostena 2000

Heziketa ikastaroek Bizkaian emakumeen elkarteek egiten duten jardueraren %61,4a dira; egiten dituzten jardueren %43,9 jarduera soziokulturalak dira; %40,4 hitzaldiak dira azken aldean elkarbizitzak eta ibilaldiak daude, %33,3arekin.

7.13. Taula.- Bizkaiko emakumeen elkarten jarduerak, 2000.

Elkarten jarduerak	%
Heziketa ikastaroak	61.4
Jarduera soziokulturalak	43.9
Hitzaldiak	40.4
Elkarbizitzak, ibilaldiak	33.3

Iturria: Bizkaiko Emakumeen Elkartegintzaren Txostena, 2000.

Antolaketa motari dagokionez, elkarte hauetatik %19,2 herrialde mailakoa da, %15,8 tokikoa eta elkarte hauetako %1,8k soilik dauka autonomia mailako egitura. Beraz, nabarmendu behar da elkarte mota honen herrialde eta tokiko izaera.

7.14. Taula.- Bizkaian erregistratutako emakumeen elkarten kopurua, elkarte motaren arabera, 1999/2000

Elkarte mota	%
Tokikoa	15.8
Herrialdekoa	19.2
Autonomia mailakoa	1.8
ED/EDE	57.9
Ez du harremanik beste erakundeekin	5.3
Guztira	100

Iturria: Bizkaiko Emakumeen Elkartegintzaren Txostena, 2000.

Jardueraren eremu geografikoari dagokionez, elkarte hauetatik %50,9k udalerrietan dihardute; %15,8k herrialdean dihardute eta %14k auzoan. Erakunde hauen autonomia eta nazioarte mailako jardueraren eremu geografikoa oso txikia da. Beraz, berriro ere nabarmentzen da elkarte mota honen tokiko izaera.

7.15. Taula.- Bizkaiko emakumeen elkarten jardueraren eremu geografikoa, 2000.

Jarduera eremu nagusia	%
Auzoa	14
Udalerria - Hainbat udalerri	50.9
Herrialdea	15.8
Autonomia Erkidegoa	7
Nazioartea	7
ED/EDE	5.3
Guztira	100

Iturria: Bizkaiko Emakumeen Elkartegintzaren Txostena, 2000.

Elkarteetan ari diren emakumeen batez besteko adina Bizkaian 36 urtetik gorakoa da orokorrean; elkarreetan ari diren emakumeetatik %38,79 36 eta 50 urteen artean dabil; %28,23 50 eta 65 urteen artean dabiliz emakumei dagokie, eta %13,3a 65 urtetik gorako emakumeena da.

7.16 taula. Elkarreetan ari diren emakumeen batez besteko adina Bizkaian, 2000.

Elkarreetan ari diren batez besteko adina	%
25 urtetik behera	5.11
26 eta 35 urteen artean	14.47
36 eta 50 urteen artean	38.79
50 eta 65 urteen artean	28.33
65 urtetik gora	13.30
GUZTIRA	100

Iturria: Bizkaiko Emakumeen Elkartegintzaren Txostena, 2000.

Bizkaiko emakumeen elkarre baliabide materialei eta ekonomikoei dagokienez, elkarre haueetatik %45,6k telefonoa dauka; %33,3k ordenagailua dauka (dena dela, %8,8k soilik dauka Internet); %33,3k inpresora dauka; %22,8k faxa dauka eta %12,3k fotokopiagailua dauka. Baliabide ekonomikoei dagokienez, elkarre haueetatik %49,1k milioi bat pezeta baino aurrekontu handiagoa dauka; %21,8k 500.000 pezetakoa baino txikiagoa eta %12,7k 500.000 pezeta eta milioi baten artekoa.

7.17. Taula.- Bizkaiko emakumeen elkarteen baliabide material eta ekonomikoak, 2000.

Baliabideak	%
Baliabide materialak	100
Telefonia	45.6
Ordenagailua	33.3
Inpresora	33.3
Faxa	22.8
Fotokopiagailua	12.3
Internet	8.8
ED/EDE	8.8
Baliabide ekonomikoak	100
500.000 pta. baino gutxiago	21.8
500.000 eta 1.000.000 pta. artean	12.7
1.000.000 pta. baino gehiago	49.1
ED/EDE	16.4

Iturria: Bizkaiko Emakumeen Elkartegintzaren Txostena, 2000.

Elkarte hauen baliabide ekonomikoen iturri nagusiak herri erakundeek dirulaguntzak eta elkartekideen kuotak dira (%89,5 eta %87,7 besteak beste). Jarduerak burutzeak baliabide ekonomikoen %29,8 hartzen du eta ekarpen partikularrek %10,5.

Herritar partaidetzaren alorrean biltzen diren jardueren herritarrek eskaintzen dieten denbora kontutan hartzen badugu, denbora alde nabarmenak antzematen ditugu emakumezkoek eta gizonezkoen eskaintzen dietenaren artean.

Honela, emakumezkoek denbora gehiago eskaintzen diote partaidetza boluntarioari: lan egunetan 2 ordu eta 16 minutu eskaintzen dizkiote herritar partaidetzari eta gizonezkoek ordu bat eta 44 minutu. Larunbatetan emakumezkoek herritar partaidetzari 3 ordu eta 26 minutu eskaintzen dizkiote eta gizonezkoek 2 ordu eta 17 minutu. Igandeetan emakumezkoek herritar partaidetzari 2 ordu eta 40 minutu eskaintzen dizkiote eta gizonezkoek ordu bat eta 29 minutu. Gizonezkoen herritar partaidetzari eskaintzen dioten denbora emakumezkoena baino handiagoa den asteko egun bakarra ostirala da, egun horretan gizonezkoek herritar partaidetzari 2 ordu eta 22 minutu eskaintzen baitizkiote eta emakumezkoek ordu bat eta 53 minutu.

7.18. Taula.- Herritar partaidetzari eskainitako batez besteko denbora partaideko, sexuaren arabera, Bizkaian, 1998.

	Guztira	Emakumeak	Gizonak
Lan egunak	2:00	2:16	1:44
Ostiralak	2:09	1:53	2:22
Larunbatak	3:00	3:26	2:17
Igandeak	2:11	2:40	1:29

Iturria: EUSTAT/ Denboraren Aurrekontuen Inkesta 1998.

Elkarte eta taldeetako kidegoari dagokionez, antzeman dezakegu gizonezkoek eta emakumezkoek elkarte eta talde desberdinetan hartzen dutela parte. Talde ekologista eta kulturaletan eta elkarte profesionaletan emakumezkoen eta gizonezkoen partaidetza nahikoa parekatua da. Dena den, kirol elkarteetan, elkarte gastronomikoetan, alderdi politikoetan eta sindikatuetan gizonezkoen presentzia askoz handiagoa da. Kirol elkarteetan %60,2 gizonezkoak dira; elkarte gastronomikoetan portzentaia hau %82,7ra iristen da, eta alderdi politiko eta sindikatuetan gizonezkoen portzentaia %73,8koa da. Horrek guztiak argi erakusten du emakumezkoak herritar partaidetzara gehiago jotzen dutela erakunde eta politika motako partaidetzaren aldean.

7.19. Taula.- 16 urte eta hortik gorako biztanleen elkarte eta taldeen kideak, sexuaren arabera, Bizkaian, 1999.

	Guztira	Emakumeak		Gizonak	
	Abs.	Abs.	%	Abs.	%
Kirol elkarteak	148.9	44.3	29.8	104.5	60.2
Elkarte ekologistak	14.6	7.2	49.3	7.4	50.7
Elkarte gastronomikoak	17.3	3.0	17.3	14.3	82.7
Kultur elkarteak	54.3	29.1	53.6	25.3	46.4
Emakumeen elkarteak	16.6	15.4	92.7	1.1	7.3
Elkarte profesionalak	34.3	18.3	53.3	15.9	46.7
Alderdi Politikoak / Sindikatuak	89.1	23.3	26.2	65.7	73.8
Beste taldeak	66.9	38.3	57.2	28.6	42.8

Iturria: EUSTAT/ Bizibaldintzen Inkesta.1999.